

Program Ochrony Środowiska

dla

Gminy Rzęśnia

na lata 2010-2013

z perspektywą na lata 2014-2017

2009

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5
1.1 Podstawa Prawna, cel i zakres Programu	5
1.2 Uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów krajowych.....	5
1.3 Metodyka opracowania Programu	7
2 Ocena realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Rzaśnia	8
3 Ogólna charakterystyka	8
3.1 Informacje ogólne	8
3.2 Struktura ludnościowa	10
3.3 Struktura gospodarcza	11
4 Diagnoza stanu środowiska	13
4.1 Powierzchnia ziemi	13
4.1.1 Zasoby glebowe i kopalin	13
4.1.2 Degradacja gleb i powierzchni ziemi	15
4.1.3 Problemy i zagrożenia	16
4.2 Wody	17
4.2.1 Zasoby wód podziemnych.....	17
4.2.2 Zasoby wód powierzchniowych.....	17
4.2.3 Jakość wód podziemnych.....	18
4.2.4 Jakość wód powierzchniowych.....	19
4.2.5 Gospodarka wodno-ściekowa.....	21
4.2.5.1 Zużycie wód	21
4.2.5.2 Jakość wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia	21
4.2.5.3 Stopień zwodociągowania i skanalizowania.....	22
4.2.5.4 Ilość ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych	22
4.2.5.5 Oczyszczanie ścieków	23
4.2.6 Retencja wód i zagrożenie powodziowe	24
4.2.7 Problemy i zagrożenia	25
4.3 Powietrze.....	25
4.3.1 Jakość powietrza	25
4.3.2 Klasyfikacja stref	27
4.3.3 Problemy i zagrożenia	28
4.4 Energia odnawialna	28
4.5 Zasoby przyrodnicze.....	28
4.5.1 Charakterystyka przyrodnicza gminy	28
4.5.2 Lasy i zalesienia	29
4.5.3 System obszarów i obiektów prawnie chronionych	30
4.5.4 Problemy i zagrożenia	30

4.6	Hałas.....	30
4.6.1	Podstawy oceny klimatu akustycznego w środowisku	30
4.6.2	Hałas komunikacyjny	32
4.6.3	Hałas przemysłowy	32
4.6.4	Problemy i zagrożenia	32
4.7	Gospodarka odpadami	32
4.7.1	Odpady komunalne	32
4.7.2	Odpady niebezpieczne.....	33
4.7.3	Problemy i zagrożenia	33
4.8	Poważne awarie przemysłowe.....	34
4.8.1	Zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych.....	34
4.8.2	Transport materiałów niebezpiecznych.....	34
4.8.3	Problemy i zagrożenia	34
4.9	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	34
4.9.1	Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie gminy Rzęśnia	35
4.9.2	Problemy i zagrożenia	36
4.10	Edukacja ekologiczna	37
4.11	Wnioski z diagnozy	37
4.11.1	Analiza SWOT – Aspekt środowiskowy	37
5	Cele, działania i zadania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017.....	39
5.1	Cele, priorytety, działania	41
5.2	Zadania do realizacji na lata 2010-2017	46
6	Harmonogramy realizacji zadań ekologicznych	50
6.1	Jednostki realizujące Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia na lata 2010 – 2017	50
7	Finansowanie zadań w zakresie ochrony środowiska.....	51
7.1	Potrzeby finansowe na realizację Programu na lata 2010 – 2013.....	51
7.2	Analiza możliwości pozyskiwania środków na realizację Programu z różnych źródeł finansowania.....	54
8	Wdrażanie i monitoring Programu.....	58
9	Informacje o przeprowadzonych konsultacjach	61
10	Wnioski wynikające z Prognozy Oddziaływania na Środowisko Projektu Programu Ochrony Środowiska na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017.....	62
11	Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	63

SPIS ILUSTRACJI

Rysunek 1.	Położenie Gminy Rzęśnia	10
------------	-------------------------------	----

SPIS TABEL

Tabela 1.	Liczba mieszkańców	11
Tabela 2.	Struktura ludności wg grup ekonomicznych	11
Tabela 3.	Ruch naturalny ludności	11
Tabela 4.	Migracje ludności	11
Tabela 5.	Klasyfikacja użytków rolnych w gminie	14
Tabela 6.	Struktura użytkowania gruntów i użytków rolnych	14
Tabela 7.	Punkt kontrolno – pomiarowy w gminie Rzęśnia	19
Tabela 8.	Klasyfikacja zbadanych studni w ramach monitoringu krajowego wód podziemnych	19
Tabela 9.	Klasyfikacja jakości wód rzek w 2008 roku :	20
Tabela 10.	Zużycie wody w gminie Rzęśnia	21
Tabela 11.	Udział w zużyciu wody gospodarstw domowych	21
Tabela 12.	Sieć wodno-kanalizacyjna w gminie Rzęśnia	22
Tabela 13.	Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej w gminie Rzęśnia w latach 2006-2008	22
Tabela 14.	Ilość ścieków wymagających oczyszczenia w latach 2006-2008	23
Tabela 15.	Udział ścieków oczyszczanych w ilości zużytej wody	23
Tabela 16.	Bilans ładunków zanieczyszczeń w oczyszczalni ścieków w Rzęśnia w 2007 roku	24
Tabela 17.	Bilans ładunków zanieczyszczeń w oczyszczalni ścieków w Rzęśnia w 2008 roku	24
Tabela 18.	Klasyfikacja strefy	28
Tabela 19.	Zalesienia wykonane w latach 2006 - 2008	29
Tabela 20.	Dopuszczalne poziomy hałasu	31
Tabela 21.	Wykaz umów w zakresie zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych	33

1. Wprowadzenie

1.1 Podstawa Prawna, cel i zakres Programu

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia ” jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2008 Nr 25 poz. 150 z późniejszymi zmianami), który nakłada na Wójta Gminy obowiązek sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska. Program opracowany jest na okres 4 lat. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Województwa Łódzkiego Program uchwalany jest przez Radę Gminy, a co dwa lata Wójt sporządza raport z jego realizacji. Program ten sporządza się w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia jest drugą edycją programów ochrony środowiska Gminy Rzęśnia. Program określa cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz ustala środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe. Za realizację przedsięwzięć zawartych w Programie odpowiedzialne są jednostki samorządu terytorialnego i administracji rządowej oraz podmioty, których działalność wpływa na stan środowiska.

1.2 Uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów krajowych

Polityka Ekologiczna Państwa

Podstawowym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016”; jest to aktualizacja „Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010”.. Potrzeba aktualizacji dotychczasowej Polityki wynika z uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej oraz odniesienia jej celów i niezbędnych działań do aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej i stanu środowiska. Projekt Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2007 – 2010 uwzględnia unijne i krajowe strategie i programy tematyczne (m. in. VI Program Działań na Rzecz Środowiska UE, Odnowioną Strategię UE dotyczącą Trwałego Rozwoju, Strategię Gospodarki Wodnej, Krajową Strategię Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Krajowy Plan Gospodarki Odpadami).

Nadrzędnym, strategicznym celem Polityki Ekologicznej Państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego.

Realizacja tego celu osiągnana będzie poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne, tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska z uwzględnieniem następujących zasad:

- przezorności - przewidywanie możliwości wystąpienia problemu i zapobieganie jego wystąpieniu,
- równego dostępu do środowiska przyrodniczego,

- uspołecznienia – stworzenie warunków do udziału społeczeństwa w procesie kształtowania zrównoważonego rozwoju,
- „zanieczyszczający płaci”,
- likwidacji zanieczyszczeń u źródła,
- prewencji – przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć,
- stosowania najlepszych dostępnych technik,
- subsydialności – stopniowe przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych na szczebel regionalny,
- klauzul zabezpieczających – umożliwia ona w uzasadnionych przypadkach stosowania bardziej rygorystycznych środków niż wymagania prawa Unii Europejskiej,
- skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej – stosowana przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska i pozwalającą na ocenę ich skuteczności.

Główne cele Polityki Ekologicznej Państwa:

1. Wzmacnianie systemu zarządzania ochroną środowiska,
2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
3. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii,
4. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski,
5. Ochrona klimatu.

Dla osiągnięcia powyższych celów zostały określone priorytety i zadania jak również kierunki działań podejmowanych w latach 2009 – 2012 i do 2016 roku.

Zgodnie z wymogami Polityki Ekologicznej Państwa aspekty ekologiczne obligatoryjnie powinny być włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Opracowany w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 – 2013, przyjęty w dniu 29 listopada 2006 roku przez Radę Ministrów Program, to jedno z podstawowych narzędzi do osiągnięcia założonych w NSRO celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwoju spójności terytorialnej.

Koncentruje się on na działaniach o charakterze strategicznym i ponadregionalnym. W jego ramach realizowanych będzie 17 priorytetów:

- Gospodarka wodno – ściekowa
- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
- Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
- Drogowa i lotnicza sieć TEN-T
- Transport przyjazny środowisku
- Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
- Infrastruktura drogowa w Polsce Wschodniej
- Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku
- Bezpieczeństwo energetyczne
- Kultura i dziedzictwo kulturowe
- Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia
- Infrastruktura szkolnictwa wyższego
- Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Pomoc techniczna – Fundusz Spójności
- Konkurencyjność regionów

1.3 Metodyka opracowania Programu

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii odpowiedniej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- opracowaniu diagnozy aktualnego stanu środowiska, uwzględniającej wszystkie jego komponenty,
- określeniu celów i priorytetów ekologicznych oraz krótko i długoterminowych działań zmierzających do poprawy stanu środowiska,
- określeniu szczegółowych zadań przewidzianych do realizacji wraz z kosztami ich realizacji.

Hierarchiczna konstrukcja i procedura formułowania celów ekologicznych stanowi gwarancję trwałego i zrównoważonego rozwoju gminy Rzęśnia.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Rzęśnia na lata 2010-2013 został opracowany w oparciu o obowiązujące przepisy prawne oraz „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”.

Strategiczne kierunki działań proekologicznych proponowanych w Programie są spójne z propozycjami i priorytetami zawartymi w Polityce Ekologicznej Państwa, Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego oraz Programie Ochrony Środowiska dla powiatu pajęczańskiego.

Punktem wyjścia dla sporządzenia Programu były istniejące dokumenty, materiały dokumentacyjne i programy w tym pierwszy Program Ochrony Środowiska Gminy Rzęśnia. Dodatkowe informacje uzyskiwano także od podmiotów gospodarczych działających w zakresie gospodarki odpadami, ochrony środowiska oraz planowanych inwestycji proekologicznych.

Podstawowym źródłem aktualnych danych dotyczących stanu środowiska były informacje o stanie środowiska w województwie łódzkim Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami projekt Programu poddany zostaje procedurom konsultacji społecznych oraz opiniowania i uzgadniania.

2 Ocena realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Rząśnia

W ramach realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Rząśnia sukcesywnie realizowano następujące działania :

- Rozbudowywano kanalizację sanitarną
- Rozbudowano sieć wodociągową
- Dokonywano zalesień
- Organizowano konkursy i akcje proekologiczne
- Prowadzono prenumeraty czasopism w zakresie ochrony środowiska

Prowadzone konsekwentnie działania już wpłynęły na poprawę stanu gospodarki odpadami oraz gospodarki wodno – ściekowej. Zadowalający jest fakt zwiększania się zainteresowania stanem środowiska mieszkańców i świadomości ekologicznej.

3 Ogólna charakterystyka

3.1 Informacje ogólne¹

Gmina Rząśnia położona jest w południowo - zachodniej części województwa łódzkiego, wchodzi w skład powiatu pajęczańskiego, zajmuje obszar 86 km², zamieszkała jest przez 4986 osób w tym 2527 kobiet (50,68%), na 1 km² przypada 58 osób przy średniej w województwie łódzkim 142 osoby, a w kraju 24 osoby na 1 km².

Gmina Rząśnia sąsiaduje z następującymi gminami:

- od północy i północnego wschodu - z gminą Szczerców (powiat bełchatowski);
- od północnego zachodu - z gminą Rusiec (powiat bełchatowski);
- od wschodu - z gminą Sulmierzyce (powiat pajęczański);
- od południa - z gminą Pajęczno (powiat pajęczański);
- od zachodu - z gminą Kielczygłów (powiat pajęczański).

Pod względem administracyjnym obszar gminy składa się z 14 sołectw. Głównym ogniwem w sieci osadniczej jest wieś gminna Rząśnia.

¹ Oficjalna strona internetowa gminy Rząśnia www.rzasnia.pl

Tabela 1. Podział administracyjny gminy.

Lp.	SOŁECTWO	MIEJSCOWOŚĆ
1	Augustów	Augustów
2	Będków	Będków
3	Biała	Biała
4	Broszęcin	Broszęcin, Kolonia Broszęcin
5	Gawłów	Gawłów
6	Kodrań	Kodrań, Kopy
7	Krysiaki	Krysiaki, Marcelin
8	Rekle	Rekle
9	Rzęśnia	Rzęśnia
10	Stróża	Stróża, Ściegna
11	Suchowola	część wsi Suchowola
12	Suchowola Majątek	część wsi Suchowola
13	Zielećcin	Zielećcin
14	Żary	Żary, Rychłowiec

Kotlina Szczercowska i Wysoczyzna Bełchatowska - to dwie jednostki regionalne, w obrębie których usytuowany jest teren gminy. Rzeźba, w głównych zarysach ukształtowana została w okresie zlodowaceń. Północna część gminy to fragment rozległej, równinnej Kotliny Szczercowskiej. Głównymi akcentami rzeźby w tej części są: doliny rzek Krasówki i Niecieczy - rozległe, o długich stokach, zatartych krawędziach i szerokich, najczęściej zatorfionych dnach, Południowa część gminy to fragment Wysoczyzny Bełchatowskiej, o bardziej urozmaiconej rzeźbie związanej z wzniesieniami moreny czołowej (rejon Gawłowa i Białej). Wzniesienia te tworzą kulminacje, z których najwyższe, w rejonie Rżowa, osiąga wysokość 237,6 m n. p. m. Doliny Niecieczy i jej prawobrzeżnych dopływów są wąskie i dosyć głęboko wcięte w Wysoczyznę. Generalnie, powierzchnia terenu jest nachylona ku północy i północnemu zachodowi tj. w kierunku Widawki. Skutkiem podjęcia eksploatacji węgla brunatnego z "Pola Szczerców" przez BOT Kopalnia węgla Brunatnego Bełchatów S.A. w Rogowcu, na terenie gminy wystąpią znaczne przeobrażenia powierzchni. W części północnej gminy formowane jest zwałowisko zewnętrzne nadkładu o powierzchni ok. 16 km² gdzie planowane jest składowanie około 4 mld m³ mas ziemnych, zaś w rejonie miejscowości Zabrzezie - Ściegna powstanie wyrobisko (wykop udostępniający) złoża węgla brunatnego. Przebudowie (przełożeniu) uległo też koryto rzeki Krasówki. Przez powierzchnię mezozoiczną biegną równoleżnikowo

dwa uskoki, pomiędzy którymi, powstało zapadlisko tektoniczne. Zachodni fragment rowu tektonicznego wchodzi na część terenu gminy.

Warunki klimatyczne gminy wykazują zasadnicze podobieństwo do cech klimatu całego regionu Polski środkowej. Wiatry przeważają z sektorów zachodnich (47,4%) o niskich prędkościach. Najmniejszy udział mają wiatry z kierunków północnego i północno - wschodniego. Średnie roczne prędkości wiatru są podobne jak dla obszaru całej Polski. Maksymalne prędkości występują najczęściej zimą i wiosną. Roczna suma opadów atmosferycznych waha się w przedziale 550-600 mm. Opady atmosferyczne występują przeciętnie w ciągu 156 dni w roku. Średnioroczna temperatura powietrza przyjmuje wielkości zbliżone do temperatur Polski środkowej. Średnie temperatury najchłodniejszych miesięcy są bardzo podobne do obserwowanych na obszarach wyżynnych Polski południowej. Najniższe temperatury miesięczne odnotowano w miesiącu styczniu, najwyższe natomiast w lipcu.

Rysunek 1. Położenie Gminy Rzaśnia

Mapa administracyjna (C) IMAGIS 2003

3.2 Struktura ludnościowa

Gminę Rzaśnia zamieszkuje 4964 osób (Dane Urzędu Gminy). Struktura ludności cechuje się zwiększającym się udziałem ludności w wieku produkcyjnym.

Strukturę ludności w latach 2005 – 2008 przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela 1. Liczba mieszkańców

	2005	2006	2007	2008
Ludność ogółem	4800	4816	4814	4791
Kobiety	2451	2470	2366	2445
Mężczyźni	2349	2344	2448	2346

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

Tabela 2. Struktura ludności wg grup ekonomicznych

	2005	2006	2007	2008
Wiek przedprodukcyjny /0-17 lat/	1166	1158	1119	1091
Wiek produkcyjny M/18-64 lat/ K/18-59lat/	2716	2726	2756	2759
Wiek poprodukcyjny	908	930	939	941

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności

	2005	2006	2007	2008
Urodzenia	39	37	51	59
Zgony	54	37	49	46
Przyrost naturalny	-15	+20	+2	+13

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

Tabela 4. Migracje ludności.

	2005	2006	2007	2008
Napływ ludności – ogółem	45	76	84	26
Odływ ogółem	65	62	55	46
Saldo migracji	-20	+14	+29	-20

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

Rozwój ludności danej jednostki administracyjnej określa się między innymi na skutek przyrostu naturalnego oraz salda migracji.

3.3 Struktura gospodarcza²

Rolnictwo w gminie Rzaśnia oznacza się niskim poziomem rozwoju infrastruktury technicznego wyposażenia gospodarstw rolnych, niskim stopniem intensywności, a także na ogół niską kulturą i

² Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzaśnia na lata 2007-2013

wielkością produkcji rolniczej uzyskiwanej z jednostki powierzchni. Istotnym czynnikiem w produkcji rolnej jest zmiana stosunków wodnych gleb wywołanych odwodnieniem wgłębnym odkrywką i przebudową sieci hydrograficznej. Obecnie w zasięgu leja depresyjnego KWB Bełchatów znajduje się teren całej gminy. Obniżenie poziomu wody gruntowej zmniejsza zasięg głównej masy korzeniowej roślin, pogarsza warunki ich życia. W największym stopniu reagują negatywnie ekosystemy bagienne, łąkowe, olszowe, na których bytujące rośliny korzystają bezpośrednio z wody gruntowej i powierzchniowej. Najmniej wrażliwe na odwodnienie są gleby o drobnoziarnistym składzie mineralnym(pyły, gliny, iły) średniozwięzłe i zwięzłe. Wpływ leja depresyjnego zmniejsza więc ekologiczne i produkcyjne walory środowiska glebowego. Zmniejsza się więc przydatność rolnicza gruntów, ale nie zawsze klasa bonitacyjna.

Na terenie gminy zarejestrowane są 193 podmioty gospodarcze, zatrudniające od kilku do kilkunastu pracowników, co najwyżej kilkudziesięciu. Są one zaliczone do małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Niektóre podmioty gospodarcze prowadzone są na zasadzie wykonywania jednoosobowej działalności gospodarczej. Podmioty zatrudniające pracowników to:

- działające w zakresie usług budowlanych, instalatorskich
- dwie piekarnie
- masarnia
- ubojnia drobiu
- sklepy wielobranżowe
- stacja paliw i dwie stacje gazu
- działające w zakresie konfekcjonowania i sprzedaży cementu
- wytwórcze i usługowe w zakresie produkcji mebli
- wytwórcze i usługowe w zakresie ogrodzeń betonowych, metalowych, zbiorników bezodpływowych
- przetwórstwa drewna
- przetwórstwa nasion rzepaku
- mechaniki pojazdowej
- szycia pościeli, odzieży, usług krawieckich
- usług transportowych
- handlu
- usług bankowych
- usług ubezpieczeniowych
- gastronomii
- usług rolniczych
- inne³

³ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzaśnia na lata 2007-2013

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych działa na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej w Urzędzie Gminy. W gminie prowadzą działalność w oparciu o przepisy kodeksu spółek handlowych dwóch dużych przedsiębiorców tj. PGE KWB Bełchatów oraz Wirex sp.z o.o., posiadają oni jednak siedziby poza terenem gminy.

Turystyka jest słabo rozwinięta z powodu braku bazy noclegowo – gastronomicznej. Brak gospodarstw agroturystycznych. Pojawia się coraz więcej osób zwiedzających budowaną odkrywkową kopalnię węgla brunatnego „Odkrywka Szczerców” oraz drewniane kościoły: w Stróży z 1690 roku, w Białej kościół z 1585 roku przeniesiony z Woli Grzymalinej w 1981 roku (teren Odkrywki Bełchatów) i murowany w Rzęśni z 1864 roku, drewniana zabytkowa kaplica na cmentarzu w Rzęśni.

4 Diagnoza stanu środowiska

4.1 Powierzchnia ziemi

4.1.1 Zasoby glebowe i kopalin

GLEBY

Pod względem geologicznym teren gminy leży na pograniczu dwóch dużych jednostek strukturalnych: monokliny śląsko-krakowskiej i niecki szczecińsko-łódzko-miechowskiej.

W strukturach geologicznych znajdują się jurajskie, kredowe oraz trzecio i czwartorzędowe utwory. Najstarsze podłoże stanowią utwory mezozoiczne – jury i kredy wykształcone w postaci wapieni, piaskowców marglistych i margli. Przez powierzchnię mezozoiczną biegną dwa uskoki, pomiędzy którymi powstało zapadlisko tektoniczne. Zachodni fragment rowu tektonicznego wchodzi na część terenu gminy. W rowie tektonicznym osadzone zostały utwory trzeciorzędowe o dużej miąższości, w tym węgiel brunatny. Osady trzeciorzędu tworzą na mezozoicznej powierzchni pokrywę z piasków różnoziarnistych, ilów i mułków z wkładami węgla brunatnego lub glin zwietrzelinowych i rumoszów skalnych. Osady czwartorzędowe wykształcone są głównie w postaci piasków o różnej granulacji, glin zwałowych, utworów piaszczysto-żwirowych i mułowatych.

Na terenie gminy Rzęśnia zalegają gleby różnego pochodzenia i składu mineralnego, wśród których zdecydowanie przeważają gleby bielcowe należące do żytnich kompleksów rolniczej przydatności. Negatywną cechą tych gleb jest słabe lub okresowe uwilgotnienie oraz ich stosunkowo duża kwasowość. Dominują gleby V i VI klasy bonitacyjnej.

Tabela 5. Klasyfikacja użytków rolnych w gminie.

Klasa	Grunty orne		Użytki zielone		Razem	
	powierzchnia [ha]	udział % w powierzchni użytków rolnych	powierzchnia [ha]	udział % w powierzchni użytków rolnych	powierzchnia [ha]	udział % w powierzchni użytków rolnych
I	-	-	-	-	-	-
II	-	-	-	-	-	-
III a	3,19	0,04	23,3253	0,3	60,5415	0,9
III b	34,0262	0,56				
IV a	191,9033	2,7	736,9823	10,5	1901,5985	27
IV b	972,7129	13,8				
V	2343,2103	33,3	1088,6144	15,5	3431,8247	48,8
VI	1511,6642	21,5	128,646	1,8	1640,3102	23,3
Razem	5056,7069	71,9	1977,568	28,1	7034,2749	100

Źródło: Dane Urzędu Gminy

Tabela 6. Struktura użytkowania gruntów i użytków rolnych.

	Powierzchnia ha	Procentowy udział w powierzchni ogólnej
Użytki rolne ogółem	7034,2749	82%
Grunty orne	5056,7069	72%
Użytki zielone	1977,646	28%
Lasy	1063,6662	12%

Źródło: Dane Urzędu Gminy

KOPALINY⁴

Występujące na terenie gminy Rzaśnia surowce naturalne są pochodną przeszłości i budowy geologicznej - od najstarszych mezozoicznych wapieni, piaskowców i margli, przez trzeciorzędowe pokłady węgla brunatnego aż do najmłodszych holocenówskich złóż piasków, mułków i torfów.

Dotychczasową bazę surowcową na terenie gminy stanowiły:

- piaski wydymowe udokumentowane w kat. C₂ złoża piasków kwarcowych „Kodrań” przydatnych

⁴ Program Ochrony Środowiska Gminy Rzaśnia

do produkcji cegły wapienno-piaskowej o zasobach 1.202.750 m³

- piaski i żwiry polodowcowe,
- surowce ilaste /głina zwałowa/,
- torfy.

Najpowszechniej eksploatowane były piaski wydymowe i utwory piaszczysto-żwirowe głównie przez okoliczną ludność na potrzeby lokalne. W 1986 roku funkcjonowało ok. 30 punktów eksploatacji.

Występujące na terenie gminy gliny zwałowe / lokalnie eksploatowane w latach 70-tych/ ze względu na znaczne zanieczyszczenie żwirem, głazami i CaCO₃ stanowią surowiec ceramiczny o bardzo ograniczonych wartościach użytkowych.

Trzeciorzędowe węgle brunatne występujące w złożu pola „Szczerców”, których eksploatacja na terenie gminy została rozpoczęta, niosą z sobą ogromny potencjał zasobowy. Odkrywkowa eksploatacja węgla związana jest bowiem z przemieszczaniem bardzo dużych ilości nadkładu, a także z odsłanianiem (w zboczach wyrobiska oraz pod węglem) skał i osadów. Nadkład oraz odsłaniane osady i skały są po części surowcami o szerokich zastosowaniach gospodarczych. Głównymi surowcami towarzyszącymi są kruszywa budowlane, iły oraz kreda jeziorna, a także torfy. Z przeprowadzonej analizy i oceny przydatności zasobów surowcowych nadkładu wynika że:

- osady piaszczysto-żwirowe mogą być stosowane jako kruszywo do celów budowlanych oraz jako piaski podsadzkowe,
- iły trzeciorzędowe są najbardziej przydatne dla ceramiki budowlanej i produkcji glinoporytu, udokumentowane zasoby iłów w kat. C₂ wynoszą ok. 10 mln m³,
- wapienie występujące w nakładzie mogą być wykorzystane do produkcji kruszyw,
- kreda jeziorna, której zasoby oszacowano na 20,9 mln ton nie w pełni może być wyeksploatowana. Tylko ok. 7 mln ton ulokowane jest w granicach projektowanej odkrywki i ta wielkość będzie podlegała eksploatacji. Pozostałe zasoby pozostaną w skarpach stałych odkrywki lub leżą poniżej projektowanego dna wyrobiska,
- torfy, których w granicach O/Szczerców rozpoznano 5 złóż, każde z nich posiada dokumentację geologiczną. Szacuje się, iż zasoby torfu wynoszą ok. 290 tys. m³, w wyniku oddziaływania odwodnienia pogorszyła się jakość tych zasobów.

Surowce te stanowią bazę do kreowania na terenie gminy funkcji przemysłowych wykorzystujących te surowce.

4.1.2 Degradacja gleb i powierzchni ziemi

Na terenie gminy Rzaśnia procesy i formy degradacji gleb są dość zróżnicowane. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające zrehabilitowania i zagospodarowania są w większości wynikiem zniszczeń, za które odpowiada odkrywkowa eksploatacja górnicza „Bełchatów”. Poprzez antropogeniczne przemiany rzeźby terenu i zajmowanie dużych powierzchni, część gruntów ulega

silnej degradacji stając się nieużytkami. Zniszczeniu mechanicznemu i zmianom chemicznym ulegają pokrywy glebowe. Występują silne zaburzenia stosunków hydrogeologicznych – obniżenie poziomów wodonośnych, leje depresyjne. Rozmiary rekultywacji i zagospodarowania tych gruntów są ograniczone, a głównym kierunkiem jest zalesianie. Eksploatacja złoża „Bełchatów” spowodowała powstanie antropogenicznych gór – zwałowisk oraz wyrobisk, a w związku z eksploatacją pola „Szczerców” proces ten pozostanie na najbliższe lata otwarty.⁵

4.1.3 Problemy i zagrożenia

Przede wszystkim należy przeprowadzić nowe badania gleby na obszarze gminy, gdyż dotychczasowa eksploatacja węgla brunatnego z Odkrywki Szczerców powoduje znaczne obniżenie wartości gruntów a co za tym idzie ich przydatności rolniczej. Z uwagi na fakt, że gmina znajduje się prawie w całości w zasięgu leja depresyjnego, następuje obniżenie jakości gruntów ornych i użytków zielonych, a więc dalsza recesja w produkcji rolnej. Obniżenie poziomu wody gruntowej pogarsza warunki życia roślin. Na tego typu oddziaływanie w największym stopniu reagują ekosystemy bagienne, łąkowe, olsowe, gdzie rośliny korzystają bezpośrednio z wody gruntowej i powierzchniowej. Najmniej wrażliwe na odwadniające działanie leja depresji są gleby o drobnoziarnistym składzie mechanicznym /pyły, gliny, iły /, średniozwięzłe i zwięzłe. Wpływ leja depresyjnego zmniejsza więc ekologiczne i produkcyjne walory środowiska glebowego, wymusza zmianę sposobu użytkowania. W związku z eksploatacją O/Szczerców zmniejszeniu ulegnie rolnicza przestrzeń produkcyjna. Zwałowisko zewnętrzne wyeliminuje z użytkowania rolniczego ok. 900 ha, pod wyrobisko zajętych zostanie ponad 500 ha użytków rolnych. Pod względem klasy bonitacyjnej są to grunty V i VI klasy, których przydatność dla rolnictwa jest niewielka, a dodatkowo niższa z uwagi na odwodnienie.⁶

Reasumując eksploatacja zasobów surowcowych sposobem odkrywkowym nieodwracalnie przekształca i niszczy powierzchnię naturalną, wpływa na zmiany stosunków wodnych - powierzchniowych i podziemnych oraz utratę walorów kulturowych, krajobrazowych i ekologicznych. Kotlina Szczercowska wskutek budowy i eksploatacji kopalni węgla uległa znacznym przekształceniom antropogenicznym. Zmieniono bieg rzeki Widawki, uregulowano rzekę Krasówkę, odwodniono rozległy teren systemem kanałów, na skutek czego powstał wielki lej depresyjny. Przekształceniom uległa także cała struktura przestrzenna i osadnicza obszaru. Wobec znacznego nagromadzenia problemów „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” przewiduje opracowanie „Koncepcji funkcjonalno - przestrzennej obszaru wpływów Zagłębia Bełchatowskiego”, która która w sposób szczegółowy określi zakres i skalę skutków funkcjonowania zagłębia oraz wskaże dalsze konieczne działania w celu poprawy sytuacji

⁵ Program Ochrony Środowiska Gminy Rzęśnia

⁶ Program Ochrony Środowiska Gminy Rzęśnia

ekologicznej tego rejonu, jak również określi kierunki przyszłych działań związanych z zagospodarowaniem poeksploatacyjnym odkrywki Bełchatów i Szczerców.⁷

4.2 Wody

4.2.1 Zasoby wód podziemnych

Na terenie gminy Rząśnia występują dwa użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy i kredowo-jurajski pozostające we wzajemnym kontakcie hydraulicznym.

W odrębnie poziomu kredowo-jurajskiego wydzielono dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) zawierające wody wysokiej jakości:

- GZWP Nr 326 „Częstochowa” wydzielony w utworach jury górnej
- GZWP Nr 408 „Niecka Miechowska” wydzielony w utworach kredy górnej - jest to zbiornik wód

bardzo czystych i czystych (klasa jakości wody Ia, Ib, Ic), do użytku bez uzdatniania.

Teren gminy leży na niewielkich fragmentach tych zbiorników. Według prognoz lej depresyjny nie będzie miał ujemnego wpływu na wody podziemne GZWP „Częstochowa” natomiast w kredowym GZWP zakłócenia (obniżenie zwierciadła wód podziemnych) już nastąpiły.

Woda zarówno do celów komunalnych jak i przemysłowych ujmowana jest na terenie gminy głównie z pokładów górnej jury.⁸

4.2.2 Zasoby wód powierzchniowych⁹

Teren gminy w całości należy do zlewni rzeki Widawki. Szkielet systemu rzecznego tworzą rzeka Nieciecz i Krasowa wraz ze swoimi dopływami.

Rzeka Krasowa.

Krasówka, nazywana także Krasową, bierze początek w okolicy Bielik. Po paru kilometrach naturalnego biegu włączona jest w system rowów, odwadniających rozległe łąki, torfowiska i podmokłości oraz zasilających stawy. Południowy dział wodny biegnie wzgórzami moreny czołowej. Zlewnia zbudowana jest z glin zwałowych i piasków, miejscami zwydmionych. W południowo-zachodniej części zlewni - wychodnie wapieni jurajskich. Na zachodnim dziale wodnym zlewnia Krasówki jest połączona z dorzeczem Niecieczy. Jest rzeką IV rzędu, lewostronnym dopływem Widawki uchodzącym do niej w 26,8 km. Perspektywną klasą czystości jest klasa II.

Krasówka badana jest w ramach monitoringu regionalnego. Początek rzeki znajduje się w powiecie pączęńskim, jednak w ramach monitoringu badany jest wyłącznie odcinek ujściowy. Przekrój pomiarowo-kontrolny zlokalizowany jest w 0,1 km jej biegu, na moście we wsi Korablew (gmina Rusiec, pow. Bełchatów).

⁷ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego

^{8, 8} Program Ochrony Środowiska Gminy Rząśnia

Rzeka Nieciecz.

Jest rzeką IV rzędu, lewostronnym dopływem Widawki uchodzącym do niej w 10,4 km (poniżej wsi Widawa). Całkowita długość rzeki wynosi 42,8 km. Źródła Niecieczy znajdują się w okolicy Gawłowa.

Sieć wodna w całym dorzeczu Niecieczy jest bardzo zawiślana. Szerokie, podmokłe, miejscami zatorfione doliny pocięte siecią rowów melioracyjnych. Granice dorzecza nie mogą być wyznaczone jednoznacznie, ponieważ występują tu liczne połączenia z sąsiednimi zlewniami poprzez rowy i mokradła (z dorzeczami Krasówki, Wierznicy i bezpośrednią zlewnią Warty). Dorzecze Niecieczy pokrywają gliny i piaski zwałowe oraz piaski tarasowe i wydmy. Miejscami odsłaniają się wapienie jurajskie. Z ważniejszych dopływów Niecieczy należy wymienić prawostronny dopływ z Rzaśni oraz lewostronne z Dąbrowy i z Anielina.

Monitoring rzeki odbywa się w punkcie pomiarowo-kontrolnym zlokalizowanym we wsi Widawa (pow. łaski).

Obie te rzeki przebiegają w obrębie leja depresji. Rzeka Krasówka została głównie wykorzystana do odprowadzania wód pompowanych z odwodnienia. Została uregulowana, uszczelniona i przekładana w sposób umożliwiający bezpieczne prowadzenie robót górniczych. Rzeka Nieciecz przepływa w zachodniej części leja depresji. Źródła i znaczna część rzeki leżą w zasięgu docelowego leja depresji. Stwierdzono sukcesywne zmniejszanie się przepływów rzeki.

4.2.3 Jakość wód podziemnych

W ramach monitoringu regionalnego przeprowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska na terenie gminy Rzaśnia wody podziemne badano w punkcie kontrolno – pomiarowym w miejscowości Rzaśnia.

Wyniki badań ocenia się zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. (Dz. U. nr 32 poz. 284) w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.¹⁰

Klasyfikacja obejmuje pięć klas jakości wód, z uwzględnieniem przepisów w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi:

- klasa I – wody o bardzo dobrej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej,
 - żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- klasa II – wody dobrej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływania antropogeniczne

¹⁰ Rozporządzenie straciło moc prawną z dniem 1 stycznia 2005 r., jednak Główny Inspektor Ochrony Środowiska wyraził zgodę na dokonanie oceny na jego podstawie.

- wskaźniki jakości wody, z wyjątkiem żelaza i manganu, nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,

▪ klasa III – wody zadowalającej jakości:

- wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego,

- mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,

▪ klasa IV – wody niezadowalającej jakości:

- wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów oraz słabego oddziaływania antropogenicznego,

- większość wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,

▪ klasa V – wody złej jakości:

- wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne,

- woda nie spełnia wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Wyniki analiz klasyfikują wody do III klasy czystości. Szczegóły przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela 7. Punkt kontrolno – pomiarowy w gminie Rząśnia.

Nr pkt.	Lokalizacja	Nr JCWP	Stratygrafia warstwy wodonośnej	Wody W/G	Nr GZWP
63	Rząśnia	96	Jura górna	Wgłębne	326

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w roku 2007

Tabela 8. Klasyfikacja zbadanych studni w ramach monitoringu krajowego wód podziemnych

Rok	Klasa czystości	Wskaźniki decydujące o klasie czystości
2007	III	Żelazo
2006	III	Żelazo

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w roku 2006, 2007

Klasyfikacja wód do III klasy czystości pozwala określić stan wód jako dobry.

Jakości wód podziemnych zagrażają głównie zanieczyszczenia antropogeniczne w tym brak dobrze rozwiniętego systemu kanalizacji, jak również infiltracja zanieczyszczonych wód powierzchniowych.

4.2.4 Jakość wód powierzchniowych

Badania wód i ich ocena wykonywane były w sieciach monitoringowych:

▪ w sieci monitoringu diagnostycznego (D)

- w sieci monitoringu wód przeznaczonych do bytowania ryb w warunkach naturalnych (R)
- w sieci monitoringu operacyjnego (O)

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. nr 32 poz. 284) wprowadza się pięć klas jakości¹¹:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości
- klasa II – wody dobrej jakości
- klasa III – wody zadowalającej jakości
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości
- klasa V – wody złej jakości.

Na terenie gminy Rzaśnia dla rzek: Kraskówka i Nieciecz nie zlokalizowano punktów kontrolnych, dlatego przedstawione zostaną najbliższe gminie punkty pomiarowe na wyżej wymienionych rzekach.

Tabela 9. Klasyfikacja jakości wód rzek w **2008 roku**:

Rzeka i punkt pomiarowy	Klasa jakości	Wskaźniki decydujące o klasie jakości wód
Kraskówka Korablew	III	Ogólna liczba bakterii coli
		Liczba bakterii coli typu kałowego
		OWO
Nieciecz Widawa	III	Ogólna liczba bakterii coli
		Liczba bakterii coli typu kałowego
		OWO
		BZT ₅
		Azotany
		Azotyny
		Azot ogólny
		Fosforany

Źródło: Wykaz wskaźników decydujących o klasyfikacji rzek w zlewni Warty i Widawki w 2008 r.

Stan wód rzeki Kraskówka w kontrolowanym punkcie pomiarowym Korablew w 2007 roku był zadowalającej jakości – klasa III. Zgodnie z założeniami „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Rzaśnia na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011” perspektywiczną klasą czystości dla omawianej rzeki jest klasa II.

Natomiast stan wód rzeki Nieciecz w punkcie kontrolno – pomiarowym Widawa uległ poprawie w latach poprzednich zakwalifikowany był do IV klasy.

Przedstawiony stan jakości rzek gminy spowodowany jest wpływem leja depresyjnego, który powoduje:

- obniżenie przepływów w wyniku infiltracji do gruntu,
- przyrost przepływów tam gdzie dokonuje się zrzutów wody z odwodnienia odkrywki,

¹¹ Rozporządzenie straciło moc prawną z dniem 1 stycznia 2005 r., jednak Główny Inspektor Ochrony Środowiska wyraził zgodę na dokonanie oceny na jego podstawie.

- obniżenie odpływu w obrębie leja depresji spowodowane zmniejszeniem lub zanikiem zasilania powierzchniowego podziemnego oraz ucieczkami wody z koryt nieuszczelnionych.

4.2.5 Gospodarka wodno-ściekowa

4.2.5.1 Zużycie wód

Właściwa gospodarka wodna polega na zabezpieczeniu odpowiedniej ilości i jakości wody na potrzeby ludności, przemysłu i rolnictwa oraz zagospodarowaniu zasobami w sposób oszczędny i racjonalny, zwłaszcza na obszarach, gdzie występują deficyty wody.

W gminie woda pobierana jest w całości z ujęć głębinowych. Bilans zużycia wody na terenie gminy przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela 10. Zużycie wody w gminie Rzaśnia

Rok	Ilość zużytej wody [dam ³]
2005	188,3
2006	192,2
2007	189,0
2008	200,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Tabela 11. Udział w zużyciu wody gospodarstw domowych

Rok	Ilość zużytej wody przez gospodarstwa domowe [dam ³]	Udział w ogólnym zużyciu wody [%]
2005	178,8	95,0
2006	161,0	83,8
2007	165,9	87,8
2008	158,9	79,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Najwięcej wody zużywanej jest na cele komunalne, obecnie niemal 80% całkowitego zużycia; w porównaniu z poprzednimi latami odnotowuje się spadek zużycia wody w gospodarce komunalnej.

4.2.5.2 Jakość wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia

Zaopatrzenie w wodę ludności opiera się na ujęciach wód głębinowych, które podlegają uzdatnianiu w stacji uzdatniania wody w Rzaśni.

Jakość wód podziemnych została omówiona w rozdziale 4.2.3.

4.2.5.3 Stopień zwodociągowania i skanalizowania

Wg danych z roku 2008 długość sieci wodociągowej stanowi 119,2km natomiast długość sieci kanalizacji sanitarnej 29,5km.

Tabela 12. Sieć wodno-kanalizacyjna w gminie Rząśnia.

Sieć wodociągowa rozdzielcza	119,2 km
Sieć kanalizacji sanitarnej	29,5 km
Liczba połączeń wodociągowych do budynków mieszkalnych	1454
Liczba połączeń kanalizacji sanitarnej do budynków mieszkalnych	711

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Tabela 13. Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej w gminie Rząśnia w latach 2006-2008

	2006r	2007r	2008r
Sieć wodociągowa rozdzielcza wykonana rocznie [km]	0,0	0,0	0,6
Sieć kanalizacji sanitarnej wykonana rocznie [km]	11,07	0,0	18,4
Liczba połączeń wodociągowych do budynków mieszkalnych	1438	1440	1454
Liczba połączeń kanalizacji sanitarnej do budynków mieszkalnych	317	317	711

Źródło: Dane Urzędu Gminy i Banku Danych Regionalnych

Udział budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej stanowi **49%** liczby budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej. Natomiast biorąc pod uwagę długość sieci kanalizacji sanitarnej to stanowi ona zaledwie **25%** długości sieci wodociągowej.

4.2.5.4 Ilość ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych

Gmina Rząśnia posiada własną oczyszczalnię ścieków. Oczyszczalnia w Rząśni jest biologiczną oczyszczalnią ścieków o przepustowości 250 m³/dobę.

Tabela 14. Ilość ścieków wymagających oczyszczenia w latach 2006-2008

Rok	Ilość[dam ³] ¹²
2004	5,1
2005	7,0
2006	16,4
2007	13
2008	19,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych

4.2.5.5 Oczyszczanie ścieków

Na terenie gminy działa biologiczna oczyszczalnia ścieków. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Warta.

Oczyszczane są wszystkie ścieki trafiające do oczyszczalni. Przy czym należy zauważyć, że ilość ścieków poddawanych oczyszczaniu znacznie odbiega od ilości wody zużywanej na terenie gminy:

Tabela 15. Udział ścieków oczyszczanych w ilości zużytej wody

Rok	%
2005	3,7
2006	8,3
2007	6,9
2008	9,5

Źródło: Na podstawie tabel 10 i 14

Odnotowuje się powolny wzrost ścieków doprowadzanych do oczyszczenia.

W celu poprawy gospodarki wodno – ściekowej zaleca się między innymi rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej.

Bilans ładunków zanieczyszczeń

Oczyszczanie ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych ma za zadanie zredukować ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami.

¹² 1dam³=10³m³

Tabela 16. Bilans ładunków zanieczyszczeń w oczyszczalni ścieków w Rzaśnia w 2007 roku

Wskaźnik	Jednostka	Wartość średnia	Wartość dopuszczalna
Odczyn pH	-	7,50	-
BZT ₅	mgO ₂ /dm ³	5,65	2,7
ChZT-Cr	mgO ₂ /dm ³	71,9	35,53
Zawiesina ogólna	mg/dm ³	10	2,99
Azot ogólny	mgN/dm ³	17,0	-
Azot azotanowy	mgNO ₃ /dm ³	9,77	-
Fosfor ogólny	mgP/dm ³	4,28	-

Źródło: Dane Urzędu Gminy

Tabela 17. Bilans ładunków zanieczyszczeń w oczyszczalni ścieków w Rzaśnia w 2008 roku

Wskaźnik	Jednostka	Wartość średnia	Wartość dopuszczalna
Odczyn pH	-	6,92	-
BZT ₅	mgO ₂ /dm ³	9,39	2,69
ChZT-Cr	mgO ₂ /dm ³	80,5	25,24
Zawiesina ogólna	mg/dm ³	15	8,19
Azot ogólny	mgN/dm ³	33,1	-
Azot azotanowy	mgNO ₃ /dm ³	11,5	-
Fosfor ogólny	mgP/dm ³	3,67	-

Źródło: Dane Urzędu Gminy

4.2.6 Retencja wód i zagrożenie powodziowe

Zdolnością retencyjną nazywa się zdolność do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich w określonym czasie. Wzrost zdolności retencyjnych zlewni wynika z opóźniania spływu powierzchniowego oraz zmiany wód opadowych i roztopowych na odpływ gruntowy. Retencja pozwala na rozłożenie w czasie nadmiaru odpływających wód i powstrzymanie ich okresu deficytu. Ogólnie rozróżnia się retencję naturalną oraz sztuczną sterowaną i niesterowaną.

W przypadku małych zlewni podstawowe znaczenie dla gospodarowania ich zasobami ma tzw. mała retencja; jest ona rozumiana jako działania techniczne i nietechniczne mające na celu ochronę ilościową i jakościową zasobów wodnych poprzez spowalnianie obiegu wody. Małą retencję należy traktować jako działanie długofalowe i obejmujące obszar całych zlewni rzecznych. Obecnie najbardziej efektywnym sposobem zwiększania retencji jest:

- budowa małych zbiorników wodnych i oczek wodnych

- regulacja odpływu ze stawów i oczek wodnych
- gromadzenie wody w rowach melioracyjnych, kanałach
- retencjonowanie odpływów z systemów drenarskich
- zwiększenie retencji dolinowej

Głównym zadaniem małej retencji jest gromadzenie wody do bezpośredniego użycia, ale również regulacja i kontrola wody w środowisku. Realizacja obiektów małej retencji przyczynia się również do:

- spowolnienia odpływu wód powierzchniowych
- podniesienia poziomu wód gruntowych
- powstrzymania degradacji siedlisk wodno – bagiennych
- zwiększenia różnorodności biologicznej obszaru
- powstrzymania erozji terenowej

Obiekty małej retencji można podzielić ze względu na funkcje, jakie mogą pełnić. Mogą służyć głównie jako obiekty magazynujące wodę na potrzeby gospodarcze (nawodnienia rolnicze, hodowla ryb, mała energetyka), przeciwpowodziowe, przeciwpożarowe, przeciwdziałające erozji wodnej, mające znaczenie krajobrazowe i rekreacyjne, ekologiczne.

Na terenie gminy nie występuje problem zalewów powodziowych oraz okresowych podtopień..

Zasoby wodne mogą stać się jednym z głównych czynników limitujących rozwój społeczno-gospodarczy, gdyż gmina Rząśnia leży w obszarze zasięgu leja depresyjnego oddziaływania Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów”.¹³

4.2.7 Problemy i zagrożenia

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych wynikają głównie z niewystarczającej sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki bytowo – gospodarcze na terenach nie objętych siecią kierowane są do szamb i dołów chłonnych, co może powodować ich infiltrację do wód podziemnych. Źródło zanieczyszczenia stanowią również powierzchniowe spływy zanieczyszczeń z otaczających je terenów, wody opadowe, roztopowe, eutrofizacja. Zagrożenia stanowią również: stosowanie nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin, nawadnianie pól ściekami.

4.3 Powietrze

4.3.1 Jakość powietrza

Prawo ochrony środowiska narzuca obowiązek dokonywania co roku oceny jakości powietrza, celem dostarczenia informacji o przestrzennym rozkładzie stężeń zanieczyszczeń, wskazania potrzeb w zakresie wzmocnienia istniejącej sieci monitoringu, czy też w zakresie działań mających poprawić jakość powietrza.

¹³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rząśnia

Kryteria oceny określone są w rozporządzeniach Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r.:

- w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu
- w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji.

Podstawę klasyfikacji stref w oparciu o wyniki rocznej oceny stanowią dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu oraz dopuszczalne poziomy substancji powiększone o marginesy tolerancji, stanowiące określony procent wartości dopuszczalnej. Marginesy tolerancji ustanowione zostały dla wszystkich normowanych substancji poza ozonem. Ich wartości są stopniowo redukowane, aż do czasu przyjętego jako data wymaganego osiągnięcia stężeń nie wyższych od wartości granicznej. Przekroczenie dopuszczalnych poziomów wiąże się z obowiązkiem opracowania szczegółowych programów ochrony powietrza.

Oceny poziomów stężeń zanieczyszczeni dokonuje się przede wszystkim w oparciu o wyniki pomiarów imisji; stosowane są również obliczenia z wykorzystaniem matematycznych modeli rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu oraz obiektywne metody szacowania wykorzystujące informacje o emisji zanieczyszczeń.

Zanieczyszczenia emitowane do powietrza pochodzą z następujących rodzajów działalności:

- wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej oraz zaopatrzenia w energię, wodę i gaz powodującego uwalnianie takich zanieczyszczeń jak: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla, pył, benzo- α - piren,
- z realizacji innych procesów technologicznych w wyniku, których emitowana jest szeroka gama zanieczyszczeń wynikających ze specyfiki tych procesów,
- z komunikacji, gdzie ze spalania paliw płynnych i gazowych uwalniane są zanieczyszczenia gazowe i pyłowe.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy jest zlokalizowana w bliskim sąsiedztwie Elektrownia Bełchatów. Jest ona największą w Polsce, a także w Europie, elektrownią konwencjonalną opalaną węglem brunatnym. Wysoka produkcja energii elektrycznej, wiążąca się ze spalaniem olbrzymich ilości węgla brunatnego, powoduje zwiększone emisje do atmosfery pyłów, SO₂, NO₂ i CO. Zanieczyszczenia te odprowadzane są emitorami o wysokości 300 m, a więc zaliczanych do grupy tzw. emitorów wysokich oddziałujących na czystość powietrza w dużym stopniu poza terenami zurbanizowanymi. Wysokość emitorów i skala emisji z Elektrowni „ Bełchatów „ decydują o ponadregionalnym znaczeniu jej źródeł w degradacji atmosfery.¹⁴

W ostatnich latach Elektrownia Bełchatów dokonała znacznych poczynąń w celu zmniejszenia poziomu emitowanych zanieczyszczeń. W 2007 roku przekazano do eksploatacji dziesiątą z kolei instalację odsiarczania spalin, co było równoznaczne z odsiarczaniem wszystkich bloków elektrowni. Fakt ten ma istotne znaczenie w związku ze spalaniem węgla o zwiększonej zawartości siarki z Odkrywki Szczerców

¹⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia

Aktualna emisja Elektrowni nie przekracza dopuszczalnych norm stężeń. Obecnie Elektrowni Bełchatów prowadzi prace przygotowawcze do powstania budowy instalacji demonstracyjnej Carbon Capture and Storage – instalacja składowania i wychwytywania CO₂.

Na części terenu gminy, po uruchomieniu eksploatacji „Pola Szczerców” pogorszyły się warunki aerosanitarne. Nastąpiło zwiększenie poziomu zapylenia w rejonie zwałowiska zewnętrznego oraz w rejonie wyrobiska.

Pozostałe źródła emisji niezorganizowanej związane z tą inwestycją czyli: place węglowe, taśmociągi, praca sprzętu technologicznego itp. będą powodują lokalny wzrost zanieczyszczeń na terenach bezpośrednio przyległych.

Na terenie gminy Rzęśnia także istotne znaczenie dla jakości powietrza ma tzw. emisja niska z indywidualnego ogrzewania mieszkań, która co prawda ma mały zasięg przestrzenny wokół obszaru emisji, lecz w znacznym stopniu wpływa na wielkość stężenia zanieczyszczeń w swoim najbliższym otoczeniu. Emisja niska jest szacowana na podstawie gęstości zaludnienia oraz średnich kubatur lokali mieszkalnych, przy założeniu stałych współczynników emisji dla różnych paliw. Charakterystyczną cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się wzrost emisji energetycznej w porównaniu do okresów ciepłych.

Ważnym elementem niskiej emisji są zanieczyszczenia komunikacyjne. Emisja ta wraz z postępującym zwiększaniem się ilości pojazdów, wykazuje tendencję wzrostową.

Wśród punktowych źródeł emisji najliczniejszą grupę stanowią emitory zaliczane do tzw. emisji średniej, czyli o wysokości od 20-30 m.n.p.t. do 80 m.n.p.t. W grupie tej znajdują się przede wszystkim emitory technologiczne, energetyki przemysłowej oraz kotłownie lokalne pracujące na potrzeby grzewcze osiedli mieszkalnych.

4.3.2 Klasyfikacja stref

Klasyfikację stref dokonano w oparciu o wyniki pomiarów imisji, wykorzystano również metodę obiektywnego szacowania poziomu imisji na podstawie analogii ze strefami objętymi monitoringiem.

Stosowana kwalifikacja stref ma charakter dwojaki:

- w przypadku gdy określony jest margines tolerancji stosuje się trzy klasy: A – poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnych, B – poziom stężeń przekracza wartości dopuszczalne ale nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji, C – poziom stężeń przekracza wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji.;

wymagane działania to : dla klasy A – brak, dla klasy B – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych, dla klasy C – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych powiększonych o marginesy tolerancji oraz opracowanie programu ochrony powietrza (POP).

- w przypadku gdy nie został określony margines tolerancji stosowane są dwie klasy stref: A – gdy wartość klasy nie została przekroczona i C – gdy poziom stężeń jest powyżej dopuszczalnych wartości;

wymagane działania to : dla klasy A – brak, dla klasy C – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych oraz opracowanie programu ochrony powietrza (POP).

Ocenę roczną jakości powietrza w strefie piotrkowsko-radomszczańskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia na rok 2008 przedstawia tabela 19.

Tabela 18. Klasyfikacja strefy

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń											Klasa ogólna strefy
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	BaP	As	Cd	C ₆ H ₆	CO	Ni	O ₃	
PL.10.05.z.06	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	-	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w 2008r.

W strefie są przekroczone poziomy stężenie wartości dopuszczalnych –opracowany jest program ochrony powietrza.

4.3.3 Problemy i zagrożenia

Stan czystości powietrza atmosferycznego w gminie jest zadowalający. Należy dążyć do utrzymywania tego stanu.

Ewentualne zagrożenia związane mogą być z zanieczyszczeniami pochodzącymi z energetycznego spalania paliw Elektrowni Bełchatów.

Poza tym istotne jest utrzymanie w dobrym stanie infrastruktury drogowej, urządzeń spalających paliwa konwencjonalne, świadomość mieszkańców (brak świadomości zagrożenia wynikającego z wykorzystywania odpadów komunalnych jako materiału opałowego).

4.4 Energia odnawialna

Obecnie na terenie gminy nie wykorzystuje się odnawialnych źródeł energii. Zaleca się podjęcie działań w celu rozpoczęcia wykorzystania odnawialnych źródeł energii (między innymi rozpoznanie terenu w celu sprawdzenia możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii) gdyż polityka energetyczna Polski do 2025 roku wskazała docelowe udziały energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, i tak do roku 2010 – 7,5% oraz 2020 – 14% w bilansie energii pierwotnej stanowić ma energia odnawialna.

4.5 Zasoby przyrodnicze

4.5.1 Charakterystyka przyrodnicza gminy¹⁵

Na obszarze gminy szata roślinna jest zróżnicowana pod względem jakości, intensywności i rangi. Największymi skupiskami zieleni wysokiej są lasy, lesistość gminy wynosi ok. 35%. Głównym gatunkiem

¹⁵ Program Ochrony Środowiska Gminy Rzaśnia

lasotwórczym jest sosna. Tereny leśne w obrębie gminy, za wyjątkiem terenów związanych z funkcjonowaniem kopalni, zostały uznane za lasy o charakterze ochronnym. Przesuszenie gleb leśnych w następstwie odwodnienia powoduje największe szkody na siedliskach wilgotnych i w drzewostanach starszych klas wieku. Obok skutków oddziaływania leja depresji znaczny wpływ na stan sanitarny lasów wywierały emisje chodzące z Elektrowni Bełchatów i Cementowni w Działoszynie

Pozostałą roślinność obszaru stanowią: głównie szpалery przydrożne – cenne elementy ochrony przed uciążliwościami komunikacyjnymi (wskazane jest ich wzbogacanie i uzupełnianie), w których przeważają jesiony, topole, pojedyncze, odosobnione egzemplarze drzew, pasy zieleni wśród pól i wzdłuż ścieżek między polami, zieleń urządzona skupiona wokół obiektów usługowych (głównie szkół, kościołów, cmentarzy), ogrody przydomowe z uprawami ogrodniczymi, sadami i niewielką ilością ozdobnej roślinności wysokiej. Dominują gatunki rodzime, wśród których można wymienić: jesiony, klony, lipy, robinie, topole, olchy, brzozy, wierzby.

4.5.2 Lasy i zalesienia

Grunty zalesione w gminie Rzęśnia zajmują 758,6 ha co stanowi 8,82% powierzchni gminy, w tym:

- grunty leśne publiczne Skarbu Państwa 301,6 ha,
- grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych 298,7 ha,
- grunty leśne prywatne 457 ha,
- grunty leśne prywatne osób fizycznych 427 ha,
- grunty leśne prywatne wspólnot gruntowych 29 ha.

Wskaźnik lesistości w gminie, na podstawie wyników spisu rolnego z 2002 roku, wynosił 11,5%. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna. Tereny leśne w obrębie gminy, za wyjątkiem terenów związanych z funkcjonowaniem kopalni, zostały uznane za lasy o charakterze ochronnym. Przesuszenie gleb leśnych w następstwie odwodnienia powoduje największe szkody na siedliskach wilgotnych i w drzewostanach starszych klas wieku. Obok skutków oddziaływania leja depresji znaczny wpływ na stan sanitarny lasów wywierały emisje chodzące z Elektrowni Bełchatów i Cementowni w Działoszynie. Wskaźnik lesistości gminy zmniejszy się jeszcze w wyniku rozpoczętej eksploatacji „Pola Szczerców”.

Tabela 19. Zalesienia wykonane w latach 2006 - 2008

Rok	Zrealizowane zalesienia [ha]
2006	0,6
2007	0,2
2008	Brak danych

Źródło: Bank Danych Regionalnych

4.5.3 System obszarów i obiektów prawnie chronionych

Na terenie gminy ochroną prawną objęte są pojedyncze obiekty chronione - pomniki przyrody.

Pomniki przyrody:

- Stróża - w parku na terenie szkoły podstawowej- szpaler drzew: 19 lip szeroko i drobnolistnych, 2 jesiony wyniosłe, 1 kasztanowiec,
- Biała - na terenie szkoły podstawowej- lipa drobnolistna i wiąz,
- Rzaśnia - na terenie cmentarza – 23 wiązów i 1 brzoza, na terenie przy kościele parafialnym – 21 lip i 1 wiąz szypułkowy.

Na terenie gminy mają swoje obwody łowieckie następujące Koła Łowieckie:

- obwód nr 125 „Perkoz” z Czyżowa o powierzchni 65 ha
- obwód nr 75 „Cyranka” z Pajęczna o powierzchni 1848 ha
- obwód nr 74 „Szarak” z Nowej Wsi o powierzchni 331 ha
- obwód nr 85 „Słonka” z Łodzi o powierzchni 1600 ha

Każde z kół łowieckich przygotowuje coroczne plany łowieckie obejmujące pozyskanie zwierzyny łownej wraz ze stanem jej populacji na podstawie corocznej inwentaryzacji oraz zagospodarowanie i szkody łowieckie.

4.5.4 Problemy i zagrożenia

Głównym zagrożeniem dla istniejących zasobów przyrodniczych na terenie omawianej gminy jest bliskie położenie Elektrowni Bełchatów oraz eksploatowana na terenie gminy Odkrywka Szczerców. Do pozostałych zagrożeń zaliczyć należy:

- „dzikie” składowiska śmieci,
- dewastację parków i zieleńców,
- choroby, szkodniki, pożary lasów,
- przecinanie terenów cennych przyrodniczo ciągami komunikacyjnymi,
- emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Działania takie powodują przede wszystkim zmniejszanie się liczby składowisk wielu gatunków roślin oraz przekształcanie siedlisk.

4.6 Hałas

4.6.1 Podstawy oceny klimatu akustycznego w środowisku

Ocenę stanu akustycznego środowiska dokonuje się obowiązkowo dla:

- aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. (w gestii starosty; oceny dokonywane w formie map akustycznych opracowanych i aktualizowanych w cyklach pięcioletnich). Gmina Rzaśnia nie

stanowi aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców w związku z powyższym nie jest objęty obowiązkiem wykonania oceny akustycznej;

- terenów poza aglomeracjami, na których eksploatacja obiektów może powodować przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu (w gestii zarządców, właścicieli dróg, linii kolejowych, lotnisk). Zarządcy dróg, linii kolejowych powinni dokonać oceny akustycznej dla dróg po których przejeżdża ponad 6 000 000 pojazdów rocznie i linii kolejowych po których przejeżdża ponad 60 000 pociągów rocznie. Od 1 stycznia 2011 r. ilość ta zmniejsza się do 3 000 000 w przypadku dróg i do 30 000 w przypadku linii kolejowych.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje oceny stanu akustycznego na terenach nie wymienionych powyżej.

Dopuszczalne wartości poziomów hałasu w środowisku określone są w tabeli 1 Załącznika do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826). W opracowaniu zostały one przedstawione w tabeli 19.

Tabela 20. Dopuszczalne poziomy hałasu

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		L _{Aeq D} przedział czasu równy 16 godzinom	L _{Aeq N} przedział czasu równy 8 godzinom	L _{Aeq D} przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno następującym po sobie	L _{Aeq N} przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	Strefa ochronna „A” uzdrowiska Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży Tereny domów opieki społecznej Tereny szpitali w miastach	55	50	50	40
3	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego Tereny zabudowy zagrodowej Tereny rekreacyjno- wypoczynkowe	60	50	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	65	55	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826).

4.6.2 Hałas komunikacyjny

Uciążliwość hałasową stanowi głównie hałas komunikacyjny, występujący wzdłuż ciągów komunikacyjnych - dróg, ulic, szczególnie tras tranzytowych, kolei, a także lotniczy. Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników, przede wszystkim:

- natężenie ruchu,
- średnia prędkość pojazdów, ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych,
- pochylenie podłużne drogi, łuki,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Aby poprawić jakość klimatu akustycznego należy zmniejszyć natężenie ruchu (szczególnie w miejscowości Rzaśnia), eliminować z ruchu drogowego pojazdy znajdujące się w złym stanie technicznym oraz na bieżąco monitorować stan dróg na terenie gminy.

4.6.3 Hałas przemysłowy

Głównym źródłem hałasu przemysłowego na terenie gminy jest bezpośrednie sąsiedztwo obiektów i urządzeń Kopalni Bełchatów.

W zakresie Pola Szczerców zakończone zostały badania emisji hałasu w rejonie wyrobiska i zwałowiska zewnętrznego. Po przeanalizowaniu wyników pomiarów już wykonanych nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku.

4.6.4 Problemy i zagrożenia

Uciążliwości hałasowe mogą być spowodowane działaniami maszyn i urządzeń na terenie eksploatowanej odkrywki. Związane jest to ze wzrostem natężenia ruchu drogowego. Wzmożony ruch związany jest dodatkowo z przejazdami tranzytowymi. Jednocześnie wzrost liczby pojazdów uczestniczących w ruchu wiąże się z problemami w płynności przejazdów.

Na uciążliwości spowodowane hałasem komunikacyjnym wpływa również zły stan techniczny dróg.

4.7 Gospodarka odpadami

4.7.1 Odpady komunalne

Odbiór zorganizowany odpadów komunalnych odbywa się systemem mieszanym tj. z pojemników oraz w systemie workowym. W zależności od ilości i rodzaju odpadów komunalnych odbiór odbywa się nie rzadziej niż: raz w miesiącu (dla budynków jednorodzinnych), raz w tygodniu (dla placówek handlowych i usługowych).

Na terenie indywidualnych posesji zbiórka odpadów odbywa się do pojemników o pojemności 120 l.

Zmieszane odpady komunalne odbierane są z terenu gminy przez dwie uprawnione do tego celu firmy, które posiadają zezwolenia na odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Rzaśnia:

- Eko – Region Sp. z o.o., Bełchatów,
- Remondis Sp. z o.o., Częstochowa.

Poniżej przedstawiono szczegółowy wykaz objęcia mieszkańców zorganizowanym odbiorem odpadów – stan na 31.12.2008r.

Tabela 21. Wykaz umów w zakresie zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych

	Wykaz podpisanych umów	
	Eko – Region Sp. z o.o.	Remondis Sp. z o.o.
2006	541	52
2007	573	44
2008	629	41

Źródło: Dane Urzędu Gminy

Na dzień 31.12.2008r. 50% gospodarstw domowych zostało objętych zbiórką odpadów komunalnych.

System gospodarki odpadami przedstawia Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Rzaśnia.

4.7.2 Odpady niebezpieczne

W ostatnich latach prowadzono jednorazowe zbiórki następujących frakcji odpadów:

- Odpady wielkogabarytowe, kod 20 03 07
- Metale (złom), kod 20 01 40
- Baterie i akumulatory, kod 20 01 34
- Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, kod 20 01 35
- Zużyte opony, kod 16 01 03
- Urządzenia zawierające freony, kod 20 01 23.

Zbiórka odpadów niebezpiecznych odbywa się w punktach użyteczności publicznej (urząd gminy, przychodnia, szkoły), gdzie rozstawione są pojemniki do zbiórki baterii. W 2009 roku po ich napełnieniu odebrała je firma REBA Organizacja Odzysku S.A.

4.7.3 Problemy i zagrożenia

W zakresie gospodarki odpadami główne problemy związane są z:

- brak instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- niewystarczająco rozwinięta selektywna zbiórka odpadów;

- brak segregacji „u źródła”
- „dzikie” składowiska odpadów.

Szczegółowe omówienie gospodarki odpadami przedstawiono w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Rzaśnia na lata 2010-2013.

4.8 Poważne awarie przemysłowe

Ryzyko wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska oraz człowieka wiąże się z:

- prowadzeniem działalności przemysłowej z użyciem substancji niebezpiecznych,
- transportem materiałów i substancji niebezpiecznych,
- celowymi działaniami człowieka związanymi z pozbywaniem się, w sprzeczności z przepisami, substancjami lub materiałami niebezpiecznymi.

4.8.1 Zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR) lub za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR). Na terenie gminy nie zlokalizowano takich zakładów. Dodatkowo miejscami większego ryzyka są stacje paliw.

4.8.2 Transport materiałów niebezpiecznych

Przez teren gminy nie przebiegają ciągi komunikacyjne, którymi odbywa się transport materiałów niebezpiecznych.

Dla zwiększenia nadzoru przestrzegania przepisów w zakresie drogowego przewozu materiałów niebezpiecznych prowadzone są akcje kontroli tych przewozów koordynowane przez policję, przy udziale Państwowej Straży Pożarnej, Inspekcji Transportu Drogowego i Inspekcji Ochrony Środowiska.

4.8.3 Problemy i zagrożenia

Zagrożenie może stanowić stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej oraz stan techniczny pojazdów wykorzystywanych do transportu materiałów niebezpiecznych.

4.9 Promieniowanie elektromagnetyczne¹⁶

Promieniowanie elektromagnetyczne dzielimy na jonizujące i niejonizujące. Podział ten wynika z ograniczonej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii. Granica ta wynosi około 10^{15} Hz. Promieniowanie elektromagnetyczne jonizujące zawiera się w zakresie częstotliwości powyżej tej granicy i jego oddziaływanie powoduje uszkodzenie organów wewnętrznych i zmiany DNA.

¹⁶ Program Ochrony Środowiska województwa łódzkiego na lata 2008-2011

Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące jest to promieniowanie, którego energia oddziałując na każde ciało materialne (w tym także na organizmy żywe), nie powoduje w nim procesu jonizacji i zawiera się poniżej granicy 10^{15} Hz. Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofały, radiofały oraz fały o bardzo niskiej częstotliwości VLF i ekstremalnie niskiej częstotliwości ELF.

Promieniowanie to powstaje w wyniku działania zespołów sieci i urządzeń elektrycznych w pracy, w domu, urządzeń elektromedycznych do badań diagnostycznych i zabiegów fizykochemicznych, stacji nadawczych, urządzeń energetycznych, telekomunikacyjnych, radiolokacyjnych i radionawigacyjnych.

Odpowiednio do coraz niższej częstotliwości podzakresów promieniowania niejonizującego energia promieniowania elektromagnetycznego jest coraz niższa, ale jednocześnie wiedza o oddziaływaniu na materię żywą jest coraz mniejsza. Człowiek w swym rozwoju nie był ekspozowany na promieniowanie elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu ELF, VLF, radiofal i mikrofal. Są to więc zakresy, w których źródła są budowane przez człowieka i to zaledwie od około stu lat.

Trzy podzakresy: pole stałe DC, podczerwień i światło widzialne, są dla człowieka zakresami naturalnymi.

4.9.1 Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie gminy Rzęśnia

W gminie nie prowadzono badań dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych. Potencjalnym źródłem pól elektromagnetycznych są: linie i stacje elektroenergetyczne, stacje telefonii komórkowej i transformatory.

Linie energetyczne w gminie Rzęśnia:

- linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia 400 kV krajowego systemu elektroenergetycznego zarządzanego przez przedsiębiorstwo energetyczne Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A w północnej części gminy.
- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji 400/110 kV „Trębaczew” - GPZ 110/15 kV „Wistka”, będąca własnością przedsiębiorstwa energetycznego Zakład Energetyczny Łódź - Teren S.A.

W pasach tras w/w linii występują strefy ochronne, związane z możliwością szkodliwego oddziaływania promieniowania elektroenergetycznego na środowisko, o szerokościach – 90 m dla linii 400 kV i 35 m dla linii 110 kV. W strefach tych nie powinna być lokalizowana zabudowa przeznaczona do stałego pobytu człowieka, ani też inne obiekty lub urządzenia określone w przepisach szczegółowych. Sieć dystrybucyjna średniego napięcia 15 kV i miejscowe sieci rozdzielcze niskiego napięcia 0,4 kV oraz 110/15 kV są obsługiwane przez Zakład Energetyczny Łódź - Teren S.A. Rejon Bełchatów z/s w Kurnosie.

Stacje transformatorowo – rozdzielcze zlokalizowane są poza terenem gminy.

W praktyce w otoczeniu stacji bazowych GSM (najbardziej rozpowszechnionych) pola o wartościach wyższych od dopuszczalnych w praktyce nie występują dalej niż 25m od anten na wysokości zainstalowania tych anten.

4.9.2 Problemy i zagrożenia

W formie tabeli przedstawiono oddziaływanie wybranych rodzajów promieniowania elektromagnetycznego na organizmy żywe.

Tabela 22. Charakterystyka wybranych rodzajów promieniowania elektromagnetycznego.

Rodzaj promieniowania	Właściwości	Znaczenie w środowisku	Środki ochrony
Promieniowania gamma	Promieniowanie elektromagnetyczne o dużej energii i małej długości fali, jest najbardziej przenikliwe spośród alfa, beta i gamma, emitowane podczas rozszczepiania jądra izotopów	Jest bardzo groźnym czynnikiem rażenia w przypadku skażeń. Powoduje zmiany w strukturze DNA i chromosomów, może wywołać białaczkę, nowotwory skóry.	Tarcze z metali ciężkich np. ołowiu
Promieniowanie rentgenowskie – X	Promieniowanie elektromagnetyczne o długości fali od 0,001 Å do 100 Å, różni się promieniowanie rentgenowskie miękkie (mniej przenikliwe) i twarde (bardziej przenikliwe)	Jest niebezpieczne może wywołać białaczkę	Szkło ołowiowe, gruba blacha metalowa z ołowiu, żelaza
Promieniowanie ultrafioletowe - UV	Krótkofalowe promieniowanie elektromagnetyczne o długości fali 0,4nm – 10nm, stanowi 9% promieniowania słonecznego, niewidzialne dla oka ludzkiego, jest silnie pochłaniane przez warstwę ozonową	Dawki w normie działają pozytywnie, zabijając mikroorganizmy chorobotwórcze, inicjując syntezę witaminy D u ssaków, ptaków. Nadmierne dawki są szkodliwe dla zdrowia – skóry, oczu	Filtry pochłaniające ten zakres promieniowania
Promieniowanie widzialne	Część promieniowania słonecznego o długości fali w zakresie 0,4 – 0,75m, widzialne dla oka ludzkiego	Źródło energii decyduje o życiu na Ziemi, przebiegu procesu fotosyntezy, stymuluje procesy rozrodu i rozwoju. Warunkuje aktywność dobową i sezonową organizmów	Filtry pochłaniające dany zakres promieniowania
Promieniowanie podczerwone	Fale elektromagnetyczne o długości większej niż 0,75m, składnik promieniowania słonecznego, niewidzialne dla oka ludzkiego, jest emitowane przez nagrzane ciała	Ma duże znaczenie ekologiczne, głównie ze względu na wywoływanie efektu cieplarnianego. Wzmacnia procesy produkcji biologicznej	Filtry pochłaniające ten zakres promieniowania
Promieniowanie o wysokiej częstotliwości	Fale elektromagnetyczne o długości fali 100m do 1mm. Promieniowanie tego typu jest niewyczuwalne przez zmysły człowieka. Emitowane jest przez urządzenia radio – telewizyjne, telekomunikacyjne, elektryczne i elektroniczne.	Działanie negatywne w postaci efektu termicznego komórek.	Blachy żelazne lub aluminiowe o grubości 0,5mm oraz gęsta siatka mosiężna lub miedziana.

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008-2011

Natężenie promieniowania elektromagnetycznego na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym może występować w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, w

odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji. Ponadto może to mieć miejsce również w przypadkach nakładania się oddziaływań kilku źródeł.

4.10 Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna ma na celu wykształcenie u ludzi podstaw proekologicznych, które wpłyną na minimalizację nadmiernej eksploatacji zasobów środowiska naturalnego oraz przyczynią się do poprawy jego stanu.

Zgodnie z zapisami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej do głównych celów zalicza się:

- kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązanymi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi,
- umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska,
- tworzenie nowych wzorców zachowań oraz kształtowanie postaw, wartości niezbędnych dla poprawy stanu środowiska,
- upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich strefach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka.

Edukacja ekologiczna realizowana ma być w dwóch systemach kształcenia: systemie formalnym i systemie nieformalnym. System formalny ma obejmować strefy wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, szkolnictwa wyższego oraz edukacji dorosłych. System nieformalny to pozaszkolna edukacja ekologiczna obejmująca strefy instytucji i urzędów centralnych, województw, samorządów lokalnych, administracji terenów chronionych, organizatorów turystyki, kościołów, miejsc pracy, rodzin, środków masowego przekazu.

Istotne jest zaangażowanie placówek oświatowych, miejskich podmiotów gospodarczych oraz przedstawicieli lokalnej społeczności w organizowaniu happeningów ekologicznych, akcji proekologicznych tj. Dni Ziemi, Sprzątanie Świata.

Głównymi odbiorcami powyższych działań są dzieci i młodzież, wśród których najszybciej można upowszechnić wiedzę z zakresu ochrony środowiska oraz wpoić nawyki postępowania proekologicznych.

4.11 Wnioski z diagnozy

4.11.1 Analiza SWOT – Aspekt środowiskowy

W wyniku diagnozy stanu środowiska naturalnego sformułowane zostały poniżej czynniki istotne wpływające na stan środowiska i jego ochronę w gminie Rzaśnia.

W analizie przedstawiono:

- Mocne strony – w postaci przewagi zjawisk i procesów pozytywnych dla rozwoju i poprawy stanu środowiska, które powinny być kontynuowane i wzmacniane,

- Słabe strony – w postaci procesów, barier, wad ograniczających możliwości rozwojowe, które powinny być zmniejszone lub niwelowane,
- Szanse – w postaci czynników obiektywnych, zewnętrznych, na które nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego, oraz wyjątkowej sytuacji jaką daje możliwość wykorzystania znacznych środków pomocowych UE dla poprawy środowiska,
- Zagrożenia – wynikające przede wszystkim z czynników zewnętrznych stwarzających niebezpieczeństwo dla zmiany niekorzystnej.

Mocne strony:

- dobre połączenie komunikacyjne,
- własna oczyszczalnia ścieków,
- przyjęty Plan Rozwoju Lokalnego Rzaśnia
- rozwój infrastruktury gospodarczej związanej z eksploatacją Odkrywki Szczerców
- zadowalająca jakość wód podziemnych (III klasa jakości),
- wzrost inwestycji związanych z modernizacją i budową obiektów i urządzeń gospodarki wodno – ściekowej,
- wzrost ilości mieszkańców połączonych z siecią kanalizacji sanitarnej,
- stały wzrost ilości mieszkańców objętych zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych,
- brak przekroczeń wartości normatywnych zanieczyszczeń gazowych,
- organizacja konkursów ekologicznych,
- duże zaangażowanie władz samorządowych w popularyzację wiedzy ekologicznej,

Słabe strony:

- odwodnienie gleb wskutek wytworzenia leja depresyjnego,
- niezadowalająca jakość wód powierzchniowych,
- słabo rozbudowana sieć kanalizacji sanitarnej,
- degradacja krajobrazu (zaśmiecanie i tworzenie dzikich wysypisk),
- brak monitoringu emisji pól elektromagnetycznych,
- brak instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- niewystarczająco rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów,
- zły stan nawierzchni drogowych,
- niezadowalający stan świadomości ekologicznej skutkujący nielegalnym zagospodarowaniem odpadów (dzikie wysypiska),
- brak utwardzonych dróg w niektórych częściach gminy,
- zbyt mała popularyzacja wiedzy ekologicznej wśród grup dorosłych społeczeństwa.

Szanse:

- dostępność środków unijnych,
- zaktualizowane, zaostrome przepisy z zakresu ochrony przyrody i środowiska , dostosowane do wymogów unijnych,

- skoordynowane działań prośrodowiskowych na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej,
- stworzenie zintegrowanego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- zmiany procesów produkcyjnych (nowoczesne i bezpiecznie ekologicznie technologie), minimalizacja zużycia surowców naturalnych i emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego oraz racjonalna gospodarka odpadami stałymi (recykling),
- wdrożenie ekologicznych metod oczyszczania wód powierzchniowych,
- wzrost akceptacji społecznej dla działań zrównoważonego rozwoju,

Zagrożenia:

- skomplikowane procedury ubiegania się o pomocowe środki unijne,
- konkurencja innych ośrodków i regionów w pozyskiwaniu kapitału zewnętrznego,
- wysokie koszty wdrażania planów gospodarki odpadami,
- nadal za niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg,
- wzrastające natężenie ruchu samochodowego,
- nadal niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.

5 Cele, działania i zadania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017

Zasadą naczelną w działaniach zmierzających do poprawy stanu środowiska i zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego jest zasada zrównoważonego rozwoju, który będzie realizowany przez politykę ochrony środowiska .

We wcześniejszych rozdziałach programu przeprowadzono szczegółową analizę stanu i jakości poszczególnych elementów środowiska gminy Rzaśnia, która umożliwiła identyfikację najważniejszych zagrożeń.

Najważniejsze problemy w zakresie ochrony środowiska to:

- zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacyjna,
- degradacja gleb i powierzchni ziemi,
- brak instalacji do unieszkodliwiania odpadów,
- pojawiające się ciągle dzikie składowiska.

Jako nadrzędną zasadę obowiązującą w Programie należy przyjąć zrównoważony rozwój, przez co należy rozumieć taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli, zarówno współczesnego jak i przyszłych pokoleń.

Program wskazuje cele, priorytety ekologiczne, działania i zadania, które są skoordynowane z programami inwestycyjnymi gminy.

Aktualny stan środowiska i przewidywane jego zmiany w aspekcie planowanego rozwoju gospodarczego i przestrzennego wymuszają konieczność realizacji przedsięwzięć proekologicznych. Bardzo ważnym problemem jest dokonanie obiektywnego wyboru priorytetów realizacyjnych poprzez ustalenie znaczenia i konieczności rozwiązania problemów. Wyboru dokonano przyjmując kryteria o charakterze ekologicznym i prawno – ekonomicznym.

Kryteria o charakterze ekologicznym:

- zgodność z Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2003 -2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 i jej aktualizacją Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2009 – 2013 z uwzględnieniem perspektywy do 2016 roku
- zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska,
- zgodność z celami zawartymi w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko,
- zgodność z Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2011,
- jednoczesne osiągnięcie poprawy stanu w kilku komponentach środowiska.

Kryteria prawno – ekonomiczne:

- publiczny charakter przedsięwzięć,
- priorytet wynikający z wymogów przepisów prawa,
- ocena przedsięwzięcia w zakresie realnej podstawy zabezpieczenia środków na realizację lub możliwości pozyskiwania dodatkowych środków zewnętrznych (z funduszy unijnych lub innych źródeł zagranicznych lub krajowych),
- efektywność ekonomiczna przedsięwzięcia,
- znaczenie przedsięwzięcia dla rozwoju struktury i systemu zarządzania środowiskiem w skali regionalnej.

W związku z powyższym na terenie gminy wskazano następujące priorytety ekologiczne:

CEL PODSTAWOWY: Ochrona i poprawa stanu środowiska

Priorytet 1	Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych
Priorytet 2	Ochrona powierzchni ziemi i gleb
Priorytet 3	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii
Priorytet 4	Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem
Priorytet 5	Racjonalna gospodarka odpadami
Priorytet 6	Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych
Priorytet 7	Wykształcenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

CEL UZUPEŁNIAJĄCY: Przeciwdziałanie zagrożeniom pochodzenia antropogenicznego

Priorytet 8	Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska
Priorytet 9	Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

Główne kierunki działań zmierzające do realizacji założonych działań:

- Uporządkowanie gospodarki ściekowej

- Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych
- Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby
- Rekultywacja terenów zdegradowanych
- Ochrona zieleni
- Ochrona zasobów leśnych
- Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii
- Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin
- Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej
- Bieżąca modernizacja i budowa ciągów komunikacyjnych
- Budowa infrastruktury rowerowej
- Monitoring hałasu
- Ochrona zieleni
- Ochrona zasobów leśnych
- Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego
- Edukacja ekologiczna w szkolnictwie
- Prowadzenia badań pól elektromagnetycznych.

5.1 Cele, priorytety, działania

PRIORYTET 1

Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Działanie: Uporządkowanie gospodarki ściekowej

Aby poprawić stan wód powierzchniowych i podziemnych należy w pierwszej kolejności uporządkować gospodarkę ściekową, aby zapobiec zrzutom ścieków nie oczyszczonych do zbiorników wodnych. W tym celu należy rozbudować istniejącą sieć kanalizacyjną oraz poczynić starania w celu budowy nowej oczyszczalni ścieków. Istotną rolę ma także wprowadzenie systemu ewidencji zbiorników bezodpływowych w celu kontroli ilości ścieków wytwarzanych na terenie gminy.

Działanie: Poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych

Poza działaniami zapobiegającymi przed zanieczyszczeniem wód należy dokonać również zadań naprawczych zasobów wodnych. Wyznaczono w tym celu podjęcie przebudowy ujęć wody, stacji uzdatniania wody i budowę sieci wodociągowej.

Działanie: Ochrona przed wylewami rzek

Aby zapobiegać wylewom rzek należy na bieżąco czyścić i udrażniać koryta rzek, zwiększać ich przepustowość oraz dokonywać modernizacji systemów melioracji.

PRIORYTET 2

Ochrona powierzchni ziemi i gleby

Działanie: Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby

Podstawą jest racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, które powinno polegać na zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej, dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Działanie: Rekultywacja terenów zdegradowanych

Do głównych zadań w tej kategorii zaliczyć należy likwidację „dzikich wysypisk” oraz zalesianie gruntów marginalnych dzięki czemu prócz rekultywacji terenu nastąpi poprawa jakości walorów krajobrazowych.

PRIORYTET 3

Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

Działanie: Kontynuacja i modernizacja sieci wodociągowej

Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych jest istotnym czynnikiem w jej ochronie. Należy nakładać nacisk na maksymalne ograniczenie jej strat. Oprócz działań samych mieszkańców mających na celu oszczędzanie wody (korzystanie z urządzeń i sprzętów wodooszczędnych, racjonalne gospodarowanie wodą) należy zapewnić jak największe zminimalizowanie utraty wody w systemach przesyłowych. W tym celu należy prowadzić kontrolę i modernizację sieci wodociągowej. Ponadto poprawa stanu technicznego nie tylko uszczelni sieć, jednocześnie wpłynie na poprawę jej jakości.

Działanie: Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przemysłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wykorzystanie energii

Zmniejszenie zużycia wszelkich surowców i nośników energii jest najbardziej racjonalnym podejściem dla zmniejszenia presji na środowisko (jednocześnie w sektorze przemysłowym wpłynie to na poprawę opłacalności wytwórczości i ograniczenie opłat ponoszonych za korzystanie ze środowiska). Wymaga to zaangażowania w działania zmierzające do wprowadzenia energooszczędnych technologii. W budownictwie istotne jest stosowanie materiałów energooszczędnych, zabezpieczenia budownictwa mieszkalnego, użyteczności publicznej przed jak najmniejszymi stratami ciepła.

Działanie: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin

Strategia działania oparta została na poprawie efektywności wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania kopaliny gdy jej jakość na to pozwala, ograniczanie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalin, zagospodarowanie oraz rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych.

Działanie: Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej

Podobnie jak w całym kraju, największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających energię biomasy (zrębki drewna, słoma itd.) na energię użyteczną głównie ciepłą. Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska oraz biogaz

powstający z fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (mieszanina gazów z przeważającym udziałem metanu). Zaawansowanie prac w zakresie wykorzystania energii ze źródeł alternatywnych zależy od dokładnego rozpoznania jej zasobów oraz możliwości technicznych.

Efektem wyznaczonych działań ma być zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

PRIORYTET 4

Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem

Działanie: Poprawa jakości powietrza dla gminy

W celu ograniczenia emisji niskiej należy dokonać modernizacji bądź wymiany pieców grzewczych, a co za tym idzie stworzyć akcję informacyjną dla mieszkańców gminy o możliwościach refundacji kosztów związanych z wspomnianymi wyżej zagadnieniami.

Działanie: Bieżąca modernizacja i budowa ciągów komunikacyjnych

Obecnie niezadowalający jest stan wielu nawierzchni. Należy prowadzić prace naprawcze polegające na likwidacji kolein, szczególnie niebezpiecznych głębokich „dziur” w nawierzchniach. Część ulic wymaga generalnego remontu w tym w całości wymiany asfaltu.

Poprawa stanu dróg gruntowych (budowa dróg utwardzonych) oraz poprawa stanu technicznego dróg wpłynie pozytywnie na stan powietrza – spowoduje obniżenie pylenia jakie powodują pojazdy, spowoduje zmniejszenie emisji spalin i zmniejszenie zużycia paliwa.

Działanie: Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej

Należy propagować, promować, a przede wszystkim udostępniać alternatywne środki lokomocji, dążąc również w ten sposób do zmniejszenia natężenia ruchu pojazdów samochodowych.

Działanie: Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej

Należy dążyć do zmiany nośnika energii z węgla na gaz ziemny. Szczególnie korzystne byłoby to dla zmniejszenia emisji niskiej, mającej znaczący (oprócz zanieczyszczeń komunikacyjnych) wpływ na stan powietrza. Opłacalność rozprowadzania sieci gazowej uzasadniona jest szczególnie w mieście i zwartej zabudowie.

Działanie: Monitoring hałasu

Jako działania prewencyjne, a także kontrolne należy prowadzić badania poziomów ekwiwalentnych hałasu szczególnie komunikacyjnego i przemysłowego.

Poprzez powyższe działania planuje się poprawić jakość powietrza przez zmniejszenie wielkości zanieczyszczenia, zmniejszyć hałas komunikacyjny, sukcesywnie wprowadzać paliwa ekologiczne.

PRIORYTET 5

Racjonalna gospodarka odpadami

Priorytety, zadania i działania w zakresie gospodarki odpadami zostały przedstawione w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Rzaśnia stanowiącym załącznik do niniejszego Programu.

PRIORYTET 6

Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych

Działanie: Ochrona zieleni

Na terenach miejskich istotne jest wprowadzanie elementów przyrodniczych. Ich obecność ma znaczenie nie tylko przyrodnicze, ale również wypoczynkowe i rekreacyjne dla mieszkańców.

Ważna jest kontrola stanu flory. Wiąże się to zarówno z pielęgnacją (oczyszczanie, przycinanie, pielnie itp.) istniejących elementów, ochroną przed dewastacją, ewentualnymi działaniami naprawczymi, oraz z wycinką starych i/lub stanowiących zagrożenie dla mieszkańców drzew czy krzewów i jednocześnie dosadzanie nowych.

Szczególnie istotna jest kontrola obiektów chronionych, a także elementów przyrodniczych na terenach użytkowanych w kierunku rolnym.

Działanie: Ochrona zasobów leśnych

Strategia leśna powinna opierać się na zrównoważonym rozwoju lasów i gospodarki leśnej. Duże znaczenie ma ochrona zasobów przyrodniczych lasów (zarówno drzewostanów jak i runa leśnego) oraz zwiększenie ich powierzchni. Poza tym w celu działania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki, pożary) konieczne jest prowadzenie monitoringu środowiska leśnego.

Ważne jest aby dolesienia dążyły do łączenia ciągów ekologicznych. Zasoby leśne wpływają na jedne z najważniejszych zadań w zakresie ochrony środowiska. Powierzchnie lasów pozytywnie oddziałują na poprawę bilansu wodnego, zwiększenie różnorodności przyrodniczej (lasy nadal zachowują duży stopień naturalności i cechują się zróżnicowaniem siedlisk), ochronę gleb przed erozją.

Istotne jest, że wszystkie działania powinny być prowadzone w sposób ciągły bez względu na formę własności lasów.

Działanie: Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

Gmina posiada wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe. Pokrywanie się obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym z obszarami atrakcyjnymi turystycznie ma swoje odzwierciedlenie we wzroście negatywnego oddziaływania turystyki i rekreacji na zasoby przyrodnicze. Dlatego ważne jest aby zagospodarowanie takich terenów odbywało się z uwzględnieniem zabezpieczenia środowiska przyrodniczego, w tym również poprzez promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

Ponadto można wykorzystać walory przyrodniczo – krajobrazowe do promocji aktywnego wypoczynku i edukacji ekologicznej.

Działanie: Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji

Postępujące procesy urbanizacyjne, gospodarcze, zanieczyszczenie środowiska mogą prowadzić do niszczenia walorów przyrodniczo – krajobrazowych, fragmentacji ekosystemów i utraty bioróżnorodności.

Znaczenie ma tutaj ochrona ekosystemów szczególnie wodnych, rzek i dolin, terenów wodno – błotnych tj. obszarów charakteryzujących się najwyższą bioróżnorodnością. Wskazana jest więc renaturyzacja części

terenów w kierunku odtworzenia mozaiki siedlisk. Podstawą jest przede wszystkim gruntowna identyfikacja zagrożonych siedlisk i opracowanie planów ich ochrony.

Ponadto przecinając obszary przyrodnicze ciągami komunikacyjnymi trzeba pamiętać o utrzymaniu drożności naturalnych szlaków migracyjnych.

Zakłada się w ten sposób utrzymać i przywrócić zasoby i walory przyrodnicze oraz osiągnąć jak najlepsze efekty użytkowania w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu

PRIORYTET 7

Wykształcenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

Działanie: Edukacja ekologiczna w szkolnictwie

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem w ich wychowaniu. Istotne jest, aby wykształcić w nich odpowiedzialność za stan środowiska i inicjatywę w zakresie działań proekologicznych.

Faktem jest też, że dzieci i młodzież jest grupą, do której najłatwiej dotrzeć (między innymi z powodu tego, że istnieje obowiązek kształcenia formalnego, poprzez wprowadzanie zagadnień z zakresu ochrony środowiska w szkołach) oraz grupą najchętniej i najłatwiej przyswajającą wiedzę z zakresu ekologii. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy również od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości problemów z zakresu ochrony środowiska gminy.

Działanie: Edukacja ekologiczna dorosłych

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, nauczycieli, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współpracować przy opracowaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych. Należy również pamiętać, że duży wpływ i znaczenie (jeśli nie największe) mają media. Stąd również ważne jest włączenie ich do współpracy.

Zwiększenie świadomości ekologicznej (szczególnie w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki ściekowej, oszczędności energii) społeczeństwa jest koniecznym i niezbędnym warunkiem realizacji celów zarówno w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych jak i poprawy jakości środowiska.

PRIORYTET 8

Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska

Działanie: Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych

Działania zapobiegawcze winny zostać skoncentrowane na doskonaleniu systemów ostrzegawczych, doskonaleniu technologii produkcji, opracowaniu standardów prawidłowych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowej, oraz na ciągłym doskonaleniu systemu ratowniczo – gaśniczego na wypadek zaistnienia awarii, obejmującego zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii. Istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii poprzez systematyczne edukacje i informacje.

PRIORYTET 9

Kontrola źródeł emisji promieniowanie elektromagnetycznego

Działanie: Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych

W najbliższych latach podstawowym zadaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania między innymi wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

5.2 Zadania do realizacji na lata 2010-2017

CEL PODSTAWOWY: Ochrona i poprawa stanu środowiska

PRIORYTET 1: Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Działanie: Uporządkowanie gospodarki ściekowej:

- Budowa kanalizacji sanitarnej
- Budowa nowej oczyszczalni ścieków
- Bieżące remonty istniejącej sieci kanalizacyjnej
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- Wprowadzenie systemu ewidencji zbiorników bezodpływowych

Działanie: Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych

- Bieżące remonty stacji uzdatniania wody
- Ustanowienie stref ochronnych ujęć zbiornikowego zaopatrzenia w wodę
- Stały monitoring ścieków odprowadzanych do wód

Działanie: Ochrona przed wylewami rzek

- Retencjonowanie wody przez modernizację, odtworzenie lub budowę nowych zbiorników małej retencji, w tym celu sugeruje się konieczność podjęcia rozpoznania dotyczącego możliwości wykorzystania odpompowywanych dobrej jakości wód kopalnianych
- Zwiększenie przepustowości koryt, między innymi przez modernizację kanałów, bieżące czyszczenie i udrożnienie koryt rzek
- Bieżące remonty systemu melioracyjnego

PRIORYTET 2: Ochrona powierzchni ziemi i gleby

Działanie: Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby:

- Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo
- Wapnowanie gleb
- Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego
- Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych

Działanie: Rekultywacja terenów zdegradowanych:

- Likwidacja „dzikich wysypisk”
- Rekultywacja „dzikich wysypisk”
- Przeznaczenie gruntów marginalnych pod zalesienie

PRIORYTET 3: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

Działanie: Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej:

- Bieżące remonty i modernizacja istniejących wodociągów
- Modernizacja stacji uzdatniania wody

Działanie: Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii

- Stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- Usprawnienie sieci wewnętrznej centralnego ogrzewania budynków
- Wdrażanie pozwoleń zintegrowanych i mechanizmu najlepszych dostępnych technologii (BAT)
- Wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego poprzez wdrażanie norm ISO, EMAS, programów „Czystej produkcji”, „Odpowiedzialność i trosk”.

Działanie: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalni

- Zwiększenie efektywności wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalni poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania kopaliny gdy jej jakość na to pozwala
- Ograniczanie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalni poprzez prowadzenie kontroli w zakładach
- Zagospodarowanie i rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych, najlepiej w kierunku rekreacyjno wypoczynkowym

Działanie: Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej

- Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej
- Wspieranie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z alternatywnych źródeł
- Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii ze źródeł alternatywnych

PRIORYTET 4: Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem

Działanie: Poprawa jakości powietrza dla gminy

- Modernizacja lub wymiana pieców grzewczych w celu ograniczenia tzw. „emisji niskiej”
- Program informacyjny dla mieszkańców gminy o możliwościach refundacji kosztów wymiany lub modernizacji pieców grzewczych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Działanie: Bieżąca modernizacja i budowa ciągów komunikacyjnych

- Budowa drogi Kol. Broszęcín – Chabielice - Kamień
- Budowa drogi Rzaśnia- Brutus - Marcellin
- Budowa drogi Stróża - Żłobnica
- Przebudowa pozostałych dróg w gminie Rzaśnia

Działanie: Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej

- Budowa ścieżek rowerowych

Działanie: Zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej

- Budowa sieci gazowej
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, szczególnie w indywidualnych systemach grzewczych

Działanie: Monitoring hałasu

- Wprowadzenie do miejskich planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam gdzie przekroczony jest ekwiwalentny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB
- Przeprowadzenie badań poziomów hałasu

PRIORYTET 5 : Racjonalna gospodarka odpadami

Priorytety, zadania i działania w zakresie gospodarki odpadami zostały przedstawione w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Rzaśnia stanowiącym załącznik do niniejszego Programu.

PRIORYTET 6: Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych

Działanie: Ochrona zieleni

- Prace pielęgnacyjne
- Zachowanie tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wraz z występującą florą na terenach wykorzystywanych rolniczo
- Dosadzanie drzew i krzewów
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych

- Lokalizacja zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego

Działanie: Ochrona zasobów leśnych:

- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych
- Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków
- Zapewnienie lasom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu
- Stały monitoring obszarów leśnych w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki)

Działanie: Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego:

- Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń różnorodności biologicznej
- Podniesienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy poprzez zagospodarowanie części zwałowiska zewnętrznego
- Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu

Działanie: Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji

- Identyfikacja zagrożonych siedlisk i opracowanie planów ich ochrony
- Budowa przejść dla zwierząt nad trasami komunikacyjnymi i przepustów dla organizmów wodnych

PRIORYTET 7: Wyształcenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

Działanie: Edukacja ekologiczna w szkolnictwie

- Organizowanie i współorganizowanie konkursów
- Współorganizowanie festynów
- Coroczna akcja sprzątania świata i wywozu odpadów komunalnych

Działanie: Edukacja ekologiczna dorosłych

- Wydawanie materiałów informacyjnych z zakresu stanu i ochrony środowiska
- Szkolenia rolników

PRIORYTET 8: Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska

Działanie: Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych:

- Przeprowadzanie szkoleń i ćwiczeń w celu doskonalenia systemu ratowniczo – gaśniczego
- Monitoring obiektów o zwiększonym prawdopodobieństwie występowania awarii

PRIORYTET 9: Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

Działanie: Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych

- Wprowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych
- Lokalizacja nowych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne na terenach niskokonfliktowych

6 Harmonogramy realizacji zadań ekologicznych

6.1 Jednostki realizujące Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia na lata 2010 – 2017

Tabela 34. Jednostki realizujące oraz źródła finansowania zadań Programu Ochrony Środowiska

Priorytet	Działanie	Jednostka realizująca	Źródła finansowania
Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Urząd Gminy i podległe mu jednostki	Środki własne, kredyty i pożyczki, GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych		
	Ochrona przed wylewami rzek		
Ochrona powierzchni ziemi i gleb	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, terenowe stacje chemiczne – rolnicze, podmioty gospodarcze, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, rolnicy	
	Rekultywacja terenów zdegradowanych		
Zrównoważone wytwarzanie surowców, materiałów, wody i energii	Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, podmioty gospodarcze, jednostki naukowo – badawcze, właściciele mieszkań, zarządcy budynków	
	Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin		
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii		
	Wytwarzanie źródeł energii odnawialnej		
Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem	Bieżąca modernizacja dróg	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, zarządcy dróg, WIOŚ, gestorzy sieci gazowej	
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej		
	Wykorzystanie gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej		
	Monitoring hałasu		
Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych	Ochrona zieleni	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, zarządcy dróg, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Nadleśnictwo Wieluń,	
	Ochrona zasobów leśnych		

	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego	podmioty gospodarcze, jednostki naukowo – badawcze, rolnicy	
	Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji		
Wyszkolenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, ekologiczne organizacje pozarządowe, szkoły, rolnicy, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ośrodki doradztwa rolniczego	
	Edukacja ekologiczna dorosłych		
Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych	Komenda Straży Pożarnej, WIOŚ, Urząd Gminy, podmioty gospodarcze	
Kontrola źródeł emisji promieniowanie elektromagnetycznego	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych	Urząd Gminy i podległe mu jednostki, WIOŚ, gestorzy sieci telefonii komórkowej	

7 Finansowanie zadań w zakresie ochrony środowiska

7.1 Potrzeby finansowe na realizację Programu na lata 2010 – 2013

Działanie	Zadanie	Koszty [zł]
Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Rzaśnia	15 000 000
	Budowa oczyszczalni ścieków	4 000 000
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	1 500 000
Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Bieżące remonty stacji uzdatniania wody	b.d.
	Modernizacja hydroforni w Rzaśni	2 500 000
Ochrona przed wylewami rzek	Budowa zbiornika retencyjnego	2 000 000
	Bieżące remonty systemu melioracyjnego	b.d.
Zapobieganie dewastacji i degradacji gleb	Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo	b.d.
	Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	b.d.
	Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	b.d.
Rekultywacja terenów zdegradowanych	Likwidacja i rekultywacja „dzikich wysypisk”	50 000
	Zalesianie gruntów marginalnych	b.d.
Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej	Bieżące remonty i modernizacja istniejących wodociągów	200 000

Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii	Stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie	5 200 000
Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej	Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej	b.d.
	Wspieranie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z alternatywnych źródeł	b.d.
	Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii	b.d.
Bieżąca modernizacja dróg ¹⁷	Budowa drogi Kol. Broszcin Chabielice – Kamień	6 220 000
	Budowa drogi Rząśnia- Brutus – Marcein	7 000 000
	Budowa drogi Stróża - Żłobnica	6 000 000
	Przebudowa pozostałych dróg w gminie Rząśnia	5 000 000
Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej	Budowa ścieżek rowerowych	1 500 000
Zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej	Rozbudowa sieci gazowej	b.d.
Monitoring hałasu	Wprowadzenie do miejskich planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam gdzie przeznaczony jest ekwiwalentny poziom hałasu w porze nocnej 55dB	b.d.
Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami	Informacje zawiera Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Rząśnia	
Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów		
Ochrona zieleni	Prace pielęgnacyjne	b.d.
	Zachowanie tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wraz z występującą florą na terenach wykorzystywanych rolniczo	b.d.
	Dosadzanie drzew i krzewów	b.d.
	Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	b.d.
Ochrona zasobów leśnych	Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	b.d.
	Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków	b.d.

¹⁷ Plan rozwoju lokalnego gminy Rząśnia na lata 2007-2013

	Zapewnienie lasom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu	b.d.
	Stały monitoring obszarów leśnych w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki)	b.d.
Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego	Podniesienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej dla gminy poprzez zagospodarowanie części zwałowiska zewnętrznego	15 000 000
	Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu	b.d.
Edukacja ekologiczna w szkolnictwie	Organizowanie i współorganizowanie konkursów	50 000
	Współorganizowanie festynów	20 000
	Coroczna akcja sprzątania świata i wywozu odpadów komunalnych	50 000
Edukacja ekologiczna dorosłych	Wydawanie materiałów informacyjnych z zakresu stanu i ochrony środowiska	50 000
	Szkolenia rolników	30 000
Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych	Wprowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych	b.d.
	Lokalizacja nowych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne na terenach niskokonfliktowych	b.d.

Dokładna analiza finansowa była znacznie ograniczona ze względu na udział w realizacji zadań różnych jednostek publicznych i prywatnych. Ponadto nie uwzględnia prac podmiotów gospodarczych, zadań monitoringowych.

Poniżej przedstawiono zestawienie kosztów na poszczególne priorytety:

Lp.	Priorytet	Koszty [zł]
1.	Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	25 000 000
2.	Ochrona powierzchni ziemi i gleby	50 000
3.	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii	5 400 000
4.	Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem	25 720 000
5.	Racjonalna gospodarka odpadami	-
6.	Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych	15 000 000
7.	Wyszkolenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska	200 000
8.	Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska	b.d.
9.	Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego	b.d.

* Koszty nie zawierają pełnych informacji, z powodu braku szacunków niektórych zadań.

Największe koszty wiążą się z poprawą stanu powietrza oraz wód, rozwojem gospodarki odpadami (wysokie koszty infrastruktury technicznej), ale trzeba pamiętać, że są to komponenty środowiska, które mają istotny wpływ na pozostałe elementy środowiska przyrodniczego oraz ludzi.

7.2 Analiza możliwości pozyskiwania środków na realizację Programu z różnych źródeł finansowania

Potencjalne źródła finansowania działań związanych z ochroną środowiska to przede wszystkim:

- Fundusze własne inwestorów, w tym fundusze własne województwa, powiatu i gminy
- Pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocowe
- Fundusze Unii Europejskiej
- Kredyty preferencyjne z Banku Ochrony Środowiska
- Kredyty międzynarodowych instytucji finansowych
- Kredyty, pożyczki udzielane przez banki komercyjne

Źródłem funduszy własnych województwa, powiatu i gminy mogą być:

- wpływy z podatku rolnego, leśnego, podatki i opłaty lokalne od osób prawnych
- udział gminy w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (np. w podatku dochodowym)
- podatki i opłaty od osób fizycznych
- dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe
- subwencje z budżetu państwa
- dotacje celowe na zadania zlecone

Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi)

prowadzą samodzielną gospodarkę finansową i pokrywają wydatki na finansowanie zadań z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki wodnej z posiadanych środków i uzyskiwanych wpływów. Narodowy fundusz i wojewódzkie fundusze prowadzą gospodarkę finansową w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska uzupełniają fundusze gminne i powiatowe.

Przychodami funduszy są między innymi wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie ustawy oraz przepisów szczególnych. Przychodami mogą być również dobrowolne wpłaty, zapisy, darowizny, środki pochodzące z fundacji.

Środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasad zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa oraz na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi. Środki funduszy mogą być także przeznaczone na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków bezzwrotnych pozyskiwanych w ramach współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz współpracy dwustronnej. Działalność ta jest finansowana poprzez:

- udzielanie oprocentowanych pożyczek
- dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek
- przyznawania dotacji
- nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocnicze:

- *Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego*

Mechanizmy te są bezzwrotnymi źródłami pomocy w dofinansowaniu rozwoju Polski. W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego dostępne są środki wyasygnowane przez państwa EFTA – Islandię, Lichtenstein i Norwęgę, natomiast w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego dostępne są środki wyasygnowane przez Królestwo Norwegii. Pomoc ta stanowi rekompensatę krajów EFTA za umożliwienie im dostępu do rynku Unii Europejskiej.

Środki finansowe w ramach mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego są dostępne na realizację projektów w następujących obszarach priorytetowych:

- Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami
- Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych
- Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem
- Badania naukowe

Środki finansowe z Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą wspierać działania podejmowane w ramach wszystkich priorytetów Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz na zasadach pierwszeństwa w zakresie następujących dodatkowych obszarów priorytetowych:

- Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa
- Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych

- Polityka regionalna i działania transgraniczne
- Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*

Ponadto środki z obu Mechanizmów Finansowych przeznaczone są na granty blokowe w formie:

- Funduszu Kapitału Początkowego
- Funduszu dla Organizacji Pozarządowych
- Polsko – Norweskiego Funduszu Badań Naukowych
- Funduszu Stypendialnego i Szkolnego
- Funduszu Pomocy Technicznej

Fundusze unijne

Unia Europejska przewiduje udzielenie Polsce pomocy w zakresie ochrony środowiska poprzez Programy Operacyjne z Narodowej Strategii Ram Odniesienia (NSRO) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich z Krajowego Planu Strategicznego dla Obszarów Wiejskich według Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015.

Aktualnie istnieje możliwość finansowania inwestycji w ochronie środowiska w latach 2007 – 2013 w ramach Programów Operacyjnych:

- Infrastruktura i Środowisko
- Regionalny Program Operacyjny
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Głównymi źródłami finansowania mają być fundusze:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Fundusz Spójności (współfinansuje tylko duże projekty inwestycyjne – budżecie nie mniejszym niż 10 mln euro)
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Priorytety prośrodowiskowe *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* (nie licząc ekologicznych aspektów uwzględnionych w priorytetach transportowych) skupione są w sześciu osiach priorytetowych:

- Gospodarka wodo – ściekowa (kanalizacja i oczyszczalnie finansowane z Funduszu Spójności)
- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (odpady i recykling finansowane z Funduszu Spójności)
- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (zbiorniki retencyjne finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska (inwestycje w firmie finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Ochrona przyrody i kształtowania postaw ekologicznych (ochrona zagrożonych gatunków finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku (energia odnawialna finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)

Cele *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013* ujęte w celu szczegółowym: „Poprawa stanu środowiska naturalnego i bezpieczeństwa energetycznego”, obejmują:

- racjonalizacja gospodarki w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych,
- racjonalizacja zaopatrzenia w wodę,
- racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i odpadami z sektora gospodarczego,
- ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,
- poprawa jakości powietrza,
- przeciwdziałanie powstawaniu zagrożeń środowiskowych i zmniejszanie ich skutków,
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury energetycznej województwa,
- dywersyfikacja źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania, przed jakimi stoją obszary wiejskie, wyznaczono główne cele nowej polityki *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich*:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację
- Poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią
- Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej

W ramach ochrony środowiska pomocy udziela się na realizację projektów w zakresie:

- Zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż grunty rolne (wsparcie na zalesianie, premie pielęgnacyjne, premie zalesieniowe)
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej (zaopatrzenie w wodę; gospodarka ściekowa; systemy zbioru, wywozu, segregacji odpadów komunalnych; wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej oraz energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych, a w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu lub biomasy)

Poza tym Komisja Europejska utworzyła program *LIFE+* który jest jedynym programem wspólnotowym poświęconym wyłącznie zagadnieniom związanym z ochroną środowiska. W jego ramach mogą być realizowane projekty (szczególnie innowacyjnych metod), które realizowałyby zadania z zakresu:

- ochrony przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałania zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

Przewidziane do realizacji projekty będą mogły otrzymać dofinansowanie w postaci bezzwrotnej dotacji.

Poziom dotacji jest uzależniony od charakteru projektu i wynosi:

- 50 % kosztów kwalifikowanych – podstawowy maksymalny poziom dofinansowania,

- 75 % kosztów kwalifikowanych – możliwy poziom dofinansowania w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach dla projektów z komponentu „Przyroda i Bioróżnorodność”, których głównym celem jest ochrona gatunków i siedlisk priorytetowych w obrębie obszarów Natura 2000.

Wnioski o dofinansowanie mogą składać jednostki, podmioty, instytucje publiczne i prywatne.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska jest jednym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu ochrony środowiska. Proponuje nisko oprocentowane kredyty na:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz budowę składowisk przystosowanych do unieszkodliwiania odpadów azbestowych i wodociągów w technologii rur bezazbestowych w miejsce wodociągów z rur azbestowych,
- ograniczenie emisji spalin z pojazdów komunikacji zbiorowej,
- uszczelnianie i hermetyzację przeładunku i dystrybucji paliw,
- budowę ścieżek rowerowych,
- ograniczenie hałasu (wyciszanie stacjonarnych źródeł, budowa ekranów dźwiękochłonnych przy istniejących trasach komunikacyjnych),
- termomodernizację budynków,
- ograniczenie zużycia energii elektrycznej, w tym modernizację oświetlenia,
- budowę i modernizację systemów ciepłowniczych,
- zadania z zakresu czystszej produkcji.

8 Wdrażanie i monitoring Programu

W procesie wdrażania Programu bardzo istotne jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Wójcie, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Wójt współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządami gminnymi, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda oraz podległe mu służby dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym normowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań Programu. Ponadto Wójt współdziała z instytucjami kontroli i monitoringu środowiska (Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej).

Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania Programu uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz strefy życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w Programie jest samorząd w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Realizacja Programu Ochrony Środowiska odbywa się za pomocą instrumentów:

- prawnych
- strukturalnych
- społecznych
- finansowych.

Do podstawowych instrumentów prawnych zawartych w ustawach (Prawo Ochrony Środowiska, Prawo wodne, o ochronie przyrody, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o odpadach, o Inspekcji Ochrony Środowiska, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane) zalicza się:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym: pozwolenia zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pozwolenia wodno – prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub korzystaniu z wód;
- zezwolenia m.in. na odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów, przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę, przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt;
- koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego;
- oceny, w tym: oceny oddziaływania na środowisko, oceny jakości powietrza, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, stanu akustycznego środowiska, pól elektromagnetycznych w środowisku;
- zgody m.in. na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze, na gospodarcze wykorzystanie odpadów;
- rejestry np. terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych;
- programy: ochrony powietrza, ochrony środowiska przed hałasem;
- plany, w tym: plan gospodarki odpadami, plany gospodarowania wodami dorzecza, plany ochrony przeciwpowodziowej;
- decyzje administracyjne, ustalające warunki realizacji przedsięwzięć, które umożliwiają uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia do formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Do instrumentów strukturalnych należą między innymi:

- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzaśnia na lata 2007-2013

▪ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia

Instrumenty społeczne to przede wszystkim edukacja ekologiczna, informacja i komunikacja oraz współpraca i współdziałanie. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacją potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, gdy informacje są właściwie przekazywane.

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta wymaga ciągłego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla: pracowników administracji, samorządów mieszkańców, nauczycieli, członków organizacji pozarządowych, dziennikarzy, dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa na temat stanu środowiska na przykład poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych.

Najważniejszymi formami pozyskiwania środków finansowych na działalność związaną z ochroną środowiska są:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska (za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za składowanie odpadów, wyłączenie gruntów z produkcji rolnej i leśnej, usuwanie drzew i krzewów)
- kary za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska (za przekroczenie określonych w pozwoleniach: ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza, ilości, stanu lub składu ścieków, ilości pobranej wody, poziomów hałasu, naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcje eksploatacji składowiska odpadów lub decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów)
- fundusze celowe powołane wyłącznie aby pomagać w realizacji zadań związanych z ochroną środowiska.

Pełnią one funkcję prewencyjną jak i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna dotyczy aktywnego zachęcenia podmiotów gospodarczych do podejmowania działań m.in. w zakresie: instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych, dokonywania wyboru najlepszej dostępnej technologii (BAT), optymalizacji lokalizacji inwestycji, oszczędnego korzystania z zasobów środowiska. Natomiast funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska.

Szczegółowy opis źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska przedstawiono w rozdziale 7.

Wdrażanie Programu ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,

- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wójt będzie ocenił co dwa lata stopień wdrażania Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu, opracowaniem listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach, aktualizacji celów i kierunków działań ekologicznych..

Konieczne będzie regularne zbieranie, analiza i ocena danych stanu środowiska. Poniżej proponuje się listę wskaźników (przewidziana do modyfikacji) monitorujących Program:

- jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych,
- jakość wód podziemnych, udział wód bardzo dobrych i dobrych,
- stopień zwodociągowania miasta i gminy,
- stopień skanalizowania miasta i gminy,
- ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi,
- stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej,
- ilość wytwarzanych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca na rok,
- udział odpadów komunalnych składowanych na składowiskach,
- udział odpadów przemysłowych składowanych na składowiskach,
- wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych,
- wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych,
- liczba punktów monitoringu hałasu, w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów,
- wskaźnik lesistości,
- procentowy udział powierzchni terenów objętych ochroną prawną,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska,
- udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej,
- liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia upraw,
- udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej,
- ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców,
- liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnych.

9 Informacje o przeprowadzonych konsultacjach

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska projekt Programu został przesłany do zaopiniowania do Starostwa Powiatowego w Pajęcznie oraz w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu. Projekt Programu wraz z Prognozą został przekazany również do konsultacji społecznych.

W okresie konsultacji projekt dostępny był w siedzibie Urzędu Gminy w Rzaśni. Projekt zaopiniowano pozytywnie. Nie zgłoszono szczegółowych uwag.

10 Wnioski wynikające z Prognozy Oddziaływania na Środowisko Projektu Programu Ochrony Środowiska na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko odbywa się w oparciu o „Prognozę oddziaływania na środowisko”.

Głównym celem dokumentu jest identyfikacja oddziaływania na środowisko realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska.

Prognoza zawiera informacje zgodne z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 poz. 1227 ze zmianami).

Kierunki działań poddano analizie oraz odniesiono do zasobów i stanu środowiska na terenie gminy. Na tej podstawie identyfikowano możliwe skutki oddziaływania na środowisko realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017.

Przedstawiono główne cele Programu, wnioski z analizy stanu środowiska i działania zmierzające do ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie gminy.

Przedstawiono cele i kierunki działań dokumentów krajowych regulujących działania zmierzające do poprawy stanu środowiska oraz wskaźniki monitoringu realizacji postanowień Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia.

Rozwiązania zastosowane w Programie zgodne są z zapisami w dokumentach wyższego rzędu; są w pełni zasadne, z ekologicznego oraz ekonomicznego punktu widzenia, stąd nieuzasadnione jest stosowanie alternatywnych. Jednak z uwagi na lokalne uwarunkowania wskazane byłoby przedstawienie możliwości etapowania inwestycji.

Realizacja działań Programu nie będzie powodować transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Zadania przewidziane w Programie wpłyną przede wszystkim na:

- zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- oczekuje się zachowania czystych zasobów wód podziemnych, poprawę jakości wód powierzchniowych oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej wód powierzchniowych, rozwój i modernizacja systemów retencyjnych będzie zapobiegać wylewom rzek oraz wpływać na poprawę bilansu wodnego,
- poprawa jakości powietrza,
- zlikwidowanie zagrożenia wynikającego z niewłaściwego składowania odpadów oraz ograniczyć zużycie surowców naturalnych,
- zachowanie potencjału gleb, przywrócenia walorów przyrodniczych terenów zdewastowanych i zdegradowanych, a więc i ograniczenia zanieczyszczenia gleby, zmniejszenie zagrożenia erozją,
- utrzymanie i przywrócenie zasobów i walorów przyrodniczych oraz osiągnięcie jak najlepszych efekty użytkowania w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu,

- zwiększenie świadomości ekologicznej (szczególnie w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki ściekowej, oszczędności energii),
- uporządkowanie infrastruktury technicznej,
- polepszenie jakości życia mieszkańców.

Oddziaływania negatywne identyfikuje się głównie z fazą budowy lub rozbudowy: dróg, kanalizacji sanitarnej, sieci wodociągowej, oczyszczalni ścieków.

Złagodzenie negatywnych oddziaływań etapu budowy odnosić się będzie do odpowiedniego prowadzenia prac budowlanych oraz właściwego wykorzystania maszyn i urządzeń.

W celu zapobiegania wzrostowi wydzielanych spalin, hałasu, wycieków olejów i smarów należy zadbać, aby sprzęt i środki transportowe były dobrej jakości, prawidłowo utrzymane i wyposażone. Wskazane jest zastosowanie oponczy zakrywających skrzynię ładunkową pojazdów przewożących mieszanki cementowe, które ograniczą emisję szkodliwych gazów i oparów. Maszyny powinny być właściwie eksploatowane, ponieważ obciążone powodują wzrost emisji spalin i hałasu. Istotne jest kontrolować stan techniczny wykorzystywanych urządzeń, by nie dopuścić do sytuacji awaryjnych. Należy zminimalizować (nawet wykluczyć) prawdopodobieństwo przedostania się produktów ropopochodnych.

Szczególnie istotne jest gospodarowanie odpadami powstającymi przy pracach; niedopuszczalne jest pozostawienie jakichkolwiek odpadów (smarów, olejów). Substancje niebezpieczne powinny być składowane w bazach sprzętowo – magazynowych.

Planowane obiekty i instalacje muszą spełniać standardy budowlane i emisyjne, być właściwie eksploatowane i konserwowane. Muszą być pod stałym monitoringiem.

Szczegółowa analiza oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji możliwa będzie na etapie wydawania decyzji środowiskowej.

11 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia” jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2001 Nr 62 poz. 627 ze zmianami), który nakłada na Wójta obowiązek sporządzenia gminnego Programu Ochrony Środowiska. Program opracowany jest na okres 4 lat. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Starostwa Program uchwalany jest przez Radę Gminy, a co dwa lata Wójt sporządza raport z jego realizacji.

Integralną część Programu stanowi Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Rzęśnia sporządzany na mocy art. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2007 Nr 39 poz. 251).

Program wskazuje cele i priorytety ekologiczne, rodzaje i harmonogramy działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów.

Rozdział 1 przedstawia uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów krajowych takich jak: Polityka Ekologiczna Państwa, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

W rozdziale 2 dokonano oceny realizacji poprzedniego Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzaśnia.

W rozdziale 3 została zawarta ogólna charakterystyka gminy w zakresie demografii i gospodarki.

Rozdział 4 szczegółowo analizuje diagnozę stanu środowiska gminy, tj.: zasoby surowcowe, gleby, wody podziemne i powierzchniowe oraz ich jakość, stan gospodarki wodno – ściekowej, jakość powietrza, możliwość wykorzystania energii odnawialnej. Scharakteryzowano zasoby przyrodnicze, omówiono zagadnienia hałasu, gospodarki odpadami, potencjalnych źródeł awarii przemysłowych, zagadnienia transportu materiałów niebezpiecznych, jak również temat edukacji ekologicznej mieszkańców. Podsumowaniem diagnozy jest analiza SWOT, która pozwoliła wskazać następujące problemy:

- potencjalne zagrożenie gleb erozją wietrzną,
- niezadowalająca jakość wód powierzchniowych,
- słabo rozbudowana sieć kanalizacji sanitarnej,
- degradacja krajobrazu (zaśmiecanie i tworzenie dzikich wysypisk),
- brak monitoringu emisji pól elektromagnetycznych,
- brak instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- niewystarczająco rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów,
- zły stan nawierzchni drogowych,
- brak monitoringu ruchu drogowego i kolejowego,
- niezadowalający stan świadomości ekologicznej skutkujący nielegalnym zagospodarowaniem odpadów (dzikie wysypiska),
- brak utwardzonych dróg w niektórych częściach gminy,
- zbyt mała popularyzacja wiedzy ekologicznej wśród grup dorosłych społeczeństwa.

Dla realizacji wyznaczonych celów określono priorytety i działania według których określone będą zadania do zrealizowania.

Stąd cele główne to:

- Ochrona i poprawa stanu środowiska
- Przeciwdziałanie zagrożeniom pochodzenia antropogenicznego.

W ramach ich realizacji wyznaczono następujące priorytety:

CEL PODSTAWOWY :

Ochrona i poprawa stanu środowiska

Priorytet 1	Poprawa jakości i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych
Priorytet 2	Ochrona powierzchni ziemi i gleb
Priorytet 3	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody, energii
Priorytet 4	Poprawa i utrzymanie jakości powietrza z ochroną przed hałasem
Priorytet 5	Racjonalna gospodarka odpadami
Priorytet 6	Ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych
Priorytet 7	Wykształcenie w społeczności lokalnej nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

CEL UZUPEŁNIAJĄCY:

Przeciwdziałanie zagrożeniom pochodzenia antropogenicznego

Priorytet 8 Zminimalizowanie występowania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska

Priorytet 9 Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

Poszczególne priorytety zawierają działania i ogólny opis.

Przedstawione zostały działania oraz zadania do realizacji o charakterze ekologicznym, niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych priorytetów i celów ekologicznych.

Rozdział 7 omawia zagadnienia związane z finansowaniem zadań w zakresie ochrony środowiska. Opisano szacunkowe koszty związane z realizacją Programu oraz wskazano możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań.

Rozdział 8 przedstawia metody wdrażania i monitoringu Programu oraz zarządzania nim za pomocą instrumentów prawnych, strukturalnych, społecznych i finansowych.

Przedstawiono również oddziaływania zidentyfikowane w Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rzęśnia na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017.

BIBLIOGRAFIA:

1. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rząśnia
2. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Rząśnia
3. Program Ochrony Środowiska dla województwa łódzkiego na lata 2008-2011
4. Plan Gospodarki Odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2008-2011
5. Raport stanu środowiska w województwie łódzkim w 2006 roku
6. Raport stanu środowiska w województwie łódzkim w 2007 roku
7. Program małej retencji dla województwa łódzkiego
8. Sprawozdanie z Gminnego Programu Ochrony Środowiska 2009
9. Sprawozdanie z Gminnego Planu Gospodarki Odpadami 2007
10. Plan rozwoju Lokalnego Gminy Rząśnia na lata 2007-2013
11. Dane Urzędu Gminy w Rząśni
12. Dane Głównego Urzędu Statystycznego
13. Dane Banku Danych Regionalnych (archiwum GUS)